

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 12.2.2001
COM(2001) 75 τελικό

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

**ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ 1995 - 1999**

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ 1995 - 1999

1. ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

1.1. Σε τι εξυπηρετεί η έκθεση αυτή;

Η παρούσα έκθεση αναφέρεται στην εφαρμογή του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ για την περίοδο 1995-1999¹, που αντιστοιχεί στο αρχικό στάδιο του προγράμματος. Λαμβάνει υπόψη το σύνολο των διαθέσιμων αναλύσεων, και ειδικότερα τα συμπεράσματα της ενδιάμεσης αξιολόγησης² καθώς και τέσσερις εξωτερικές αξιολογήσεις, που ολοκληρώθηκαν τον Νοέμβριο του 2000³. Για λόγους διαφάνειας, το σύνολο των εξωτερικών αυτών αξιολογήσεων είναι προσβάσιμο στη διεύθυνση Internet της Επιτροπής⁴. Το παρόν έγγραφο αποτελεί αντικείμενο μιας λεπτομερούς διαδικασίας διαβούλευσης της επιτροπής ΣΩΚΡΑΤΗΣ και της συνοδευτικής ομάδας που θεσπίστηκε από την επιτροπή αυτή⁵. Η πραγματοποιηθείσα εργασία ανάλυσης και ενημέρωσης πρέπει επίσης να επιτρέψει την προώθηση της συζήτησης σε ευρύτερο επίπεδο, ιδίως για να συμβάλει στην επιτυχία του νέου σταδίου του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ⁶, με βάση την κτηθείσα εμπειρία μεταξύ 1995 και 1999.

Η έκθεση περιλαμβάνει μια εξέταση των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος, δυνάμει των στόχων που καθορίστηκαν από την οδηγία 819/95/ΕΚ. Η ανάλυση αυτή ακολουθείται από μια σύνθεση των βασικών εξελίξεων του προγράμματος, που λαμβάνει υπόψη συγχρόνως την μετάβαση του προγράμματος από το αρχικό στάδιο προς ένα δεύτερο στάδιο και το πολιτικό

¹ Σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 2 της απόφασης αριθ. 819/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Μαρτίου 1995 (ΕΕΕΚ L 87 της 20.4.1995) όπως τροποποιήθηκε από την απόφαση αριθ. 98/576/ΕΚ της 23 Φεβρουαρίου 1998 (ΕΕΕΚ L 77 της 14.3.1998)

² Εξωτερική αξιολόγηση GMV Συμβούλιο (1998) και έκθεση της Επιτροπής COM (97) 99 τελικό της 14 Μαρτίου 1997, για την περίοδο 1995-1996

³ Μια συνολική αξιολόγηση και τρεις ειδικές αξιολογήσεις, που ξεκίνησαν στο πλαίσιο προσκλήσεως υποβολής προσφορών, διεξάχθηκαν για μια περίοδο έξι μηνών. Στη συνέχεια της έκθεσης, όλες οι αναφορές στην "εξωτερική αξιολόγηση" αναφέρονται στη συνολική έκθεση αξιολόγησης. Η συνολική αξιολόγηση πραγματοποιήθηκε από το κέντρο Wissenschaftliches Zentrum für Berufs- und Hochschulforschung, σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Πολιτικής, Παρίσι. Οι ειδικές αξιολογήσεις αναφέρονται στην συμμετοχή στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (European Agency for special needs, Κοπεγχάγη), τις επιπτώσεις του Erasmus στον τομέα της μηχανικής (Sociedade portuguesa de inovação, Porto) και τα αποτελέσματα των δράσεων 1 Comenius και E Lingua (Deloitte and Touche, Βρυξέλλες). Τα συμπεράσματα πολλών άλλων ειδικών αξιολογήσεων που επιχειρήθηκαν μεταξύ 1995 και 1999, ιδίως στο πλαίσιο της δράσης Erasmus, λήφθηκαν επίσης υπόψη.

⁴ <http://europa.eu.int/comm/education>. Λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ μπορούν επίσης να αναζητηθούν στη διεύθυνση αυτή.

⁵ Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει εμπειρογνώμονες που προτείνονται από τα κράτη μέλη και ορισμένους εκπροσώπους ευρωπαϊκών ενώσεων, στον τομέα της εκπαίδευσης. Έγιναν πέντε συναντήσεις το 1999 και το 2000.

⁶ Με απόφαση αριθ. 253/2000/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιανουαρίου 2000, θεσπίστηκε ένα δεύτερο στάδιο του προγράμματος για την περίοδο 2000-2006 (ΕΕΕΚ L 28/1 της 3.2.2000).

πλαίσιο στο οποίο αναπτύχθηκε το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Η έκθεση αυτή επιδιώκει να είναι συνθετική και δίνει προτεραιότητα στην ποιοτική ανάλυση. Σε παράρτημα, περιέχει ορισμένα βασικά ποσοτικά στοιχεία.

1.2. Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ: δημιουργία και ανάπτυξη, στόχοι

Η έγκριση του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ από την απόφαση 819/95/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (14 Μαρτίου 1995) ξεκίνησε, για πρώτη φορά σε κοινοτικό επίπεδο, την εφαρμογή ενός σφαιρικού προγράμματος στον τομέα της εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ ενσωμάτωσε το πρόγραμμα Erasmus (που εγκρίθηκε το 1987) και ένα σημαντικό τμήμα του προγράμματος Lingua (που εγκρίθηκε το 1989), καθώς και διάφορες πρότυπες πρωτοβουλίες που διεξάχθηκαν προηγουμένως από την Επιτροπή, ιδίως στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ διαρθρώνεται γύρω από ένα ενσωματωμένο πλαίσιο δράσεων και δραστηριοτήτων, που αναφέρονται στο σύνολο των επιπέδων εκπαίδευσης⁷. Το άρθρο 1 της απόφασης προβλέπει: "Το παρόν πρόγραμμα προορίζεται να συμβάλει στην ανάπτυξη εκπαίδευσης και κατάρτισης υψηλού επιπέδου και ενός ανοικτού ευρωπαϊκού χώρου συνεργασίας σε θέματα εκπαίδευσης". Πέραν του γενικού αυτού στόχου, το πρόγραμμα περιλαμβάνει εννέα ειδικούς στόχους, που προβλέπονται στο άρθρο 3 της απόφασης ΣΩΚΡΑΤΗΣ⁸, που εμπεριέχουν διάφορες δράσεις και επιμέρους δράσεις, που χρησιμεύουν ως πλαίσιο στην ανάπτυξη σχεδίων.

1.3. Το νομικό και πολιτικό πλαίσιο

Η απόφαση ΣΩΚΡΑΤΗΣ βρίσκει τη νομική της βάση στα άρθρα 126 και 127 της συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁹. Ο γενικός στόχος της κοινοτικής πολιτικής

⁷ Ένας συνθετικός πίνακας των δράσεων του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ (αρχικό στάδιο) επισυνάπτεται σε παράρτημα της παρούσας έκθεσης: παράρτημα 1.

⁸ Οι εννέα στόχοι είναι οι εξής:

- α) ανάπτυξη της ευρωπαϊκής διάστασης σε όλα τα επίπεδα των σπουδών, για την παγίωση του πνεύματος της ευρωπαϊκής ιθαγένειας, με βάση την πολιτιστική κληρονομιά των κρατών μελών·
- β) προώθηση μιας ποσοτικής και ποιοτικής βελτίωσης της γνώσης γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδίως των λιγότερο διαδεδομένων και των λιγότερο διδασκόμενων γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να ενισχυθεί η κατανόηση και η αλληλεγγύη μεταξύ των λαών που αποτελούν την Ένωση αυτή, καθώς και προώθηση της διαπολιτιστικής διάστασης της εκπαίδευσης·
- γ) προώθηση, στα κράτη μέλη, μιας ευρείας και εντατικής συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όλων των επιπέδων, αξιοποιώντας το πνευματικό και παιδαγωγικό δυναμικό τους·
- δ) ενθάρρυνση της κινητικότητας των διδασκόντων, ώστε να δοθεί μια ευρωπαϊκή διάσταση στις σπουδές και να υπάρξει ποσοτική βελτίωση των επαγγελματικών τους προσόντων·
- ε) ενθάρρυνση της κινητικότητας των σπουδαστών, επιτρέποντάς τους να πραγματοποιούν τμήμα των σπουδών τους σε άλλο κράτος μέλος, ώστε να παγιωθεί η ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση·
- στ) ενθάρρυνση των σχέσεων μεταξύ μαθητών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, προωθώντας παράλληλα την ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση η οποία τους χορηγείται·
- ζ) ενθάρρυνση της αναγνώρισης πτυχίων, περιόδων σπουδών και άλλων επαγγελματικών προσόντων, με στόχο τη διευκόλυνση της ανάπτυξης ενός ανοικτού ευρωπαϊκού χώρου στη συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης·
- η) ενθάρρυνση της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του παρόντος προγράμματος·
- θ) προώθηση των ανταλλαγών πληροφοριών και εμπειριών κατά τρόπο ώστε η πολυμορφία και η ιδιαιτερότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων στα κράτη μέλη να καταστούν πηγή αμοιβαίου εμπλουτισμού και παροχής κινήτρων.

⁹ Που κατέστησαν άρθρα 149 και 150, από της 1ης Μαΐου 1999 (έναρξη ισχύος της συνθήκης του Άμστερνταμ)

στον τομέα της εκπαίδευσης συνίσταται στο "να συμβάλει η Κοινότητα στην ανάπτυξη παιδείας υψηλού επιπέδου, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών και, αν αυτό απαιτείται, υποστηρίζοντας και συμπληρώνοντας τη δράσης τους, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς και την πολιτιστική και γλωσσική τους πολυμορφία".

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν από το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ επιβάλλει να ληφθεί υπόψη αυτό το νομικό πλαίσιο, που υπογραμμίζει την αρχή της πρωταρχικής ευθύνης των κρατών, στον τομέα των εκπαιδευτικών πολιτικών. Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ εκ των πραγμάτων καλείται να διαδραματίσει ένα κινητήριο ρόλο στο ευρωπαϊκό άνοιγμα των εθνικών πολιτικών, κατά συμπληρωματικό τρόπο - και όχι εναλλακτικό - σε σχέση με τις πολιτικές αυτές. Η βούληση των κρατών μελών κατά τα τελευταία χρόνια να οικοδομήσουν μια "Ευρώπη της γνώσης" που βασίζεται σε πιο ενεργές πολιτικές εκμάθησης καθόλη τη διάρκεια της ζωής προσφέρει στο πρόγραμμα τη δυνατότητα να αποτελέσει ένα ισχυρό μέσο υλοποίησης των ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών στον τομέα της εκπαίδευσης. Στο μέλλον, η Επιτροπή θα ενθαρρύνει την ενίσχυση μιας ανοικτής συνεργασίας μεταξύ των λαμβανόντων αποφάσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε να εγγυηθούν την επιτυχία της εφαρμογής των φιλόδοξων συμπερασμάτων της έκτακτης διάσκεψης κορυφής της Λισσαβόνας, του Μαρτίου 2000.

Η έκθεση αυτή λαμβάνει υπόψη τις μεγάλες πολιτικές εξελίξεις που επήλθαν μεταξύ του 1995 και του 1999, στον τομέα της εκπαίδευσης, σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πρόκειται ιδίως για τη δημοσίευση μιας Λευκής Βίβλου: για την εκπαίδευση και την κατάρτιση· διδασκαλία και μάθηση· προς την κοινωνία της γνώσης" (1995) και μιας "Πράσινης Βίβλου για τα εμπόδια στη διακρατική κινητικότητα"(1996), της ανακοίνωσης της Επιτροπής "για μια Ευρώπη της γνώσης" (1997) καθώς και την υλοποίηση δύο ευρωπαϊκών ετών για μια "εκπαίδευση και κατάρτιση καθόλη τη διάρκεια της ζωής" (1996) και "κατά του ρατσισμού και της ξενοφοβίας" (1997).

1.4. Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ: σε ποιους απευθύνεται;

Μεταξύ του 1995 και του 1997, το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ εφαρμόστηκε στην επικράτεια των 15 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στα κράτη που αποτελούν μέρος της συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία). Από το 1997 και το 1998, εφαρμόζεται επίσης στους υπηκόους και στα θεσμικά όργανα πολλών υποψηφίων χωρών για προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Κύπρο, Ρουμανία, Ουγγαρία, Πολωνία, Τσεχική Δημοκρατία και Σλοβακία), υπό ειδικούς όρους που θεσπίστηκαν στο πλαίσιο των συμφωνιών σύνδεσης που υπογράφηκαν με τις χώρες αυτές. Η Βουλγαρία, η Σλοβενία και οι τρεις βαλτικές χώρες προσχώρησαν στο πρόγραμμα το 1999.

Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ απευθύνεται δυνάμει σε ένα ευρύ κοινό, που δεν μπορεί προφανώς να προσεγγίσει στο σύνολό του. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αριθμεί 145 εκατομμύρια νέων κάτω των τριάντα ετών, ήτοι περίπου το 40% του συνόλου του πληθυσμού. Περίπου 70 εκατ. από τους νέους αυτούς εκπαιδεύονται από πάνω από τέσσερα εκατομμύρια εκπαιδευτικούς, σε 305000 σχολεία. Εξάλλου, περίπου 10 εκατ. παιδιών επωφελούνται μιας προσχολικής εκπαίδευσης. Έντεκα εκατομμύρια σπουδαστών φοιτούν σε πέντε χιλιάδες ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα·

εκατομμύρια ενηλίκων παρακολουθούν μαθήματα ώστε να ενημερωθούν ως προς τις γνώσεις και τις ικανότητές τους.

Οι εκπαιδευτικοί παράγοντες ποικίλουν. Στο πλαίσιο ενός περιορισμένου προϋπολογισμού, που αντιπροσωπεύει λιγότερο του 1% του συνόλου του κοινοτικού προϋπολογισμού, το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ προσπαθεί να ευνοήσει εκείνους στους οποίους η δράση μπορεί να έχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Το σημαντικό ζήτημα της επιλογής των συμμετεχόντων θα ενσωματωθεί στην λεπτομερή ανάλυση των αποτελεσμάτων του προγράμματος. Συνολικά, πρέπει να γίνουν προσπάθειες ώστε να προσδιοριστούν καλύτερα οι παράγοντες προτεραιότητας της κάθε δράσης. Η επίπτωση του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ πράγματι συνδέεται στενά με τις εθνικές πολιτικές, έναντι των οποίων η κοινοτική δράση δεν μπορεί να διασφαλίσει παρά μια συμπληρωματική λειτουργία.

1.5. Με ποιά μέσα;

Ο αρχικός προϋπολογισμός που καθορίστηκε από την απόφαση για τη σύσταση του προγράμματος ανερχόταν σε 850 εκατ. ευρώ. Η δυνατότητα αναθεώρησης του κονδυλίου αυτού εν τη πορεία προβλεπόταν αρχικά. Λαμβανομένων υπόψη των αιτήσεων που απευθύνθηκαν στο πρόγραμμα, η Επιτροπή πρότεινε μια τέτοια αναθεώρηση, που η έγκρισή της ανέβασε το κονδύλιο του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ σε 920 εκατ. ευρώ. Τέλος, η δημοσιονομική αρχή έλαβε υπόψη το γεγονός ότι το πρόγραμμα είχε χρηματοδοτήσει δαπάνες υποστήριξης ύψους 13 εκατ. ευρώ και πρόσθεσε το ποσό αυτό στον προϋπολογισμό του τελευταίου έτους. Το συνολικό κονδύλιο κατά τον τρόπο αυτό ανήλθε σε 933 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 920 εκατ. λειτουργικές δαπάνες. Το ποσό αυτό δεν επέτρεψε να ικανοποιηθεί το σύνολο των αιτήσεων, που βρίσκεται σε σταθερή αύξηση. Οι υποψήφιες χώρες για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα συμμετείχαν προοδευτικά στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ, επωφελούμενες από πόρους οι οποίοι προήλθαν, σε κοινοτικό επίπεδο, από το πρόγραμμα PHARE¹⁰. Μια ακριβής χρηματοοικονομική κατανομή των δράσεων, για το σύνολο της περιόδου 1995-1999, είναι προσαρτημένη στο παράρτημα¹¹.

1.6. Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ: οι δομές

Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ θεσπίστηκε από την Επιτροπή. Στην εκτέλεση του έργου της, αυτή η τελευταία επικουρείται από την επιτροπή ΣΩΚΡΑΤΗΣ, που περιλαμβάνει δύο εκπροσώπους από κάθε κράτος μέλος της οποίας προεδρεύει η Επιτροπή. Στην επιτροπή, εκπροσωπούνται επίσης, βάσει της συνθήκης για την ίδρυση του ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου, η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και η Νορβηγία. Επίσης, θεσπίστηκαν δύο υποεπιτροπές, στους τομείς της ανωτάτης εκπαίδευσης από τη μία πλευρά, της σχολικής εκπαίδευσης από την άλλη πλευρά. Η Επιτροπή εκφράζει την ικανοποίησή της για την θαυμάσια συνεργασία που αναπτύχθηκε, κατά τη διάρκεια των πέντε τελευταίων ετών, με την επιτροπή και τις δύο υποεπιτροπές, καθώς και με τις υποψήφιες για ένταξη χώρες, στο πλαίσιο των τακτικών διαβουλεύσεων που οργανώθηκαν με αυτές.

¹⁰ Η διάρθρωση μεταξύ των προγραμμάτων PHARE και ΣΩΚΡΑΤΗΣ προκάλεσε ορισμένες δυσχέρειες εφαρμογής, τις οποίες η Επιτροπή προσπάθησε να επιλύσει, σε στενή συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

¹¹ Παράρτημα 2 : προϋπολογισμοί " ex-post 1995 έως 1999, που περιέχουν μια κατανομή ανά δράση. Παράρτημα 3: κατανομή ανά δράση, κατά μέσο όρο του 1995 έως 1999.

Οι διαδικασίες υποβολής και επιλογής των αιτήσεων επιλογής, όπως ορίζονται στην απόφαση 819/95/EK, ποικίλουν αναλόγως για το αν πρόκειται για συγκεντρωτική δράση, την οποία διαχειρίζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με την βοήθεια του Γραφείου τεχνικής βοήθειας (ΓΤΒ ΣΩΚΡΑΤΗΣ και JEUNESSE ή για μια αποκεντρωμένη δράση, την οποία διαχειρίζονται τα εθνικά γραφεία που ορίζονται από τις συμμετέχουσες στο πρόγραμμα χώρες.

Τα εθνικά γραφεία πληρούν τις λειτουργίες διαχείρισης και παρακολούθησης των αποκεντρωμένων δράσεων, αλλά επίσης ενημέρωσης για το σύνολο των δράσεων. Ο μεγάλος αριθμός γραφείων, στο στάδιο έναρξης του προγράμματος, προκάλεσε κινδύνους σύγχυσης για τους δυνητικούς αποδέκτες και ετερογένεια στην εφαρμογή των δράσεων. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή προσπάθησε να ενθαρρύνει την θέσπιση πλέον ολοκληρωμένων εθνικών δομών.

1.7. Η εφαρμογή του προγράμματος από το 1995 έως το 1999

Η εξωτερική αξιολόγηση προβάλλει τρία είδη παρατηρήσεων που διατυπώθηκαν από άτομα τα οποία συμμετείχαν στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ στο αρχικό του στάδιο. Οι βασικές κριτικές επικεντρώνονται στις διαδικασίες που εφαρμόστηκαν, τη διάδοση των αποτελεσμάτων και την πολιτική παρακολούθησης και αξιολόγησης του προγράμματος, στο σύνολό της.

Πολλές διαδικασίες κρίθηκαν εξαιρετικά βραδυκίνητες και πολύπλοκες, σε συνάρτηση με τα δεσμευμένα ποσά, ορισμένες φορές ευτελή. Η χρηματοοικονομική πτυχή των σχεδίων ευνοήθηκε υπερβολικά, σε βάρος των παιδαγωγικών πλευρών. Οι προθεσμίες πληρωμής συχνά παραμένουν εξαιρετικά μακροχρόνιες. Η Επιτροπή δέχεται τις κριτικές αυτές, τις οποίες άρχισε να συζητά λεπτομερώς με τα κράτη. Πράγματι έχει σημασία η απλοποίηση των διαδικασιών, που θα πρέπει να γίνει στο νέο στάδιο του προγράμματος, να λάβει υπόψη το σύνολο των προβλημάτων που τέθηκαν, που αφορούν την Επιτροπή αλλά επίσης συχνά τις διαδικασίες που εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο, από τα γραφεία και τα σχετικά ιδρύματα.

Σύμφωνα με την εξωτερική αξιολόγηση, η πρόσβαση στην ενημέρωση κρίθηκε μάλλον ικανοποιητική από τους συμμετέχοντες, με εξαίρεση τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Το περιεχόμενο των πληροφοριών παραμένει πάντως εξαιρετικά σύνθετο. Εξάλλου, η διάδοση των αποτελεσμάτων του προγράμματος αποδείχθηκε απογοητευτική. Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ παραμένει δημοφιλές, αλλά η οπτική του δεν είναι αρκετά διασφαλισμένη. Η Επιτροπή προτίθεται να λάβει υπόψη τις επικρίσεις αυτές για να οικοδομήσει στο μέλλον μια πολιτική με καλύτερους στόχους επικοινωνίας, σε συνεργασία με τα συμμετέχοντα κράτη.

Τέλος, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η πολιτική παρακολούθησης και αξιολόγησης που εφαρμόστηκε στο αρχικό στάδιο του προγράμματος δεν ήταν επαρκής. Ειδικότερα, ο εξωτερικός εκτιμητής συνάντησε μεγάλες δυσχέρειες στη συλλογή αξιόπιστων ποσοτικών δεδομένων, ιδίως όσον αφορά τις αποκεντρωμένες δράσεις. Το ζήτημα αυτό θα εξετασθεί λεπτομερώς στο τμήμα της έκθεσης σχετικά με τις εξελίξεις¹².

¹²

Παράγραφος 3.2. : εφαρμοσθέντα μέτρα

2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν από το πρόγραμμα, μέσω των διαφόρων δράσεων του, πρέπει να εκτιμηθούν σε συνάρτηση με τους στόχους του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, στο αρχικό του στάδιο. Πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη οι δημοσιονομικοί περιορισμοί του κοινοτικού προγράμματος, σε σύγκριση με τους εθνικούς προϋπολογισμούς στον τομέα της παιδείας.

Τα αποτελέσματα παρουσιάστηκαν σύμφωνα με την γραμμή των δέκα στόχων του προγράμματος¹³ που καθορίστηκαν από την απόφαση για τη θέσπιση του προγράμματος. Φυσικά, πολλοί από τους στόχους αυτούς συνδέονται άμεσα μεταξύ τους και απαιτούν, λόγω του γεγονότος αυτού, μια συνδυασμένη ανάγνωση. Οι εξελίξεις που επήλθαν κατά τη διάρκεια των πέντε τελευταίων ετών πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη. Το ζήτημα της συνοχής¹⁴ θα συζητηθεί στη συνέχεια. Τέλος, ορισμένα αποτελέσματα που κρίθηκαν σημαντικά θα αναφερθούν έστω και αν δεν αντιστοιχούν αυστηρά στους στόχους που καθορίστηκαν από το πρόγραμμα.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι ο υπερβολικά ασαφής ορισμός πολλών στόχων που αποφασίστηκαν το 1995 από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καθιστά δυσχερή μια οπτική συνόλου των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν. Για λόγους σαφήνειας, η παρούσα έκθεση θα ενδιαφερθεί για το λόγο αυτό κατ'αρχάς για τους στόχους που κατά κύριο λόγο συνδέονται με τη βούληση ανάπτυξης της **ευρωπαϊκής ιθαγένειας**¹⁵, και στη συνέχεια εκείνους που στοχεύουν ειδικότερα στη βελτίωση της **ποιότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων**¹⁶.

2.1. Ευρωπαϊκή διάσταση στις σπουδές για την παγίωση του πνεύματος της ευρωπαϊκής ιθαγένειας

Ο πρώτος αυτός στόχος, που αφορά το σύνολο των δράσεων του προγράμματος, είναι ο γενικότερος. Τα αποτελέσματα, αν και δύσκολο να προσδιοριστούν ποσοτικά, αποδεικνύουν ότι τα σχέδια που προβλέπονται στο πρόγραμμα ευνόησαν την ανάπτυξη των βασικών στοιχείων της ευρωπαϊκής ιθαγένειας, ιδίως στο γλωσσικό επίπεδο, αλλά επίσης όσον αφορά την επικοινωνία και την καταπολέμηση των πολιτιστικών προκαταλήψεων και στερεοτύπων. Στον τομέα της ανωτάτης εκπαίδευσης, οι σπουδαστές που επωφελήθηκαν της δράσης Erasmus συνεχίζουν να τοποθετούν το πολιτιστικό και γλωσσικό άνοιγμα της διαμονής τους στο εξωτερικό μεταξύ των πρώτων κεκτημένων της εμπειρίας τους. Στις λοιπές δράσεις του προγράμματος, οι συμμετέχοντες κατά μεγάλη πλειοψηφία υπογράμμισαν τη συμβολή του προγράμματος σε ένα συγκεκριμένο διάβημα ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Η παρατήρηση αυτή αφορά ειδικότερα τις υποψήφιες για ένταξη χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, έναντι των οποίων το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ διαδραμάτισε πρωτοπόρο ρόλο και μέγιστης σημασίας για την ένταξη των εκπαιδευτικών παραγόντων στους χώρους της ευρωπαϊκής ιθαγένειας.

¹³ Οι νέοι ειδικοί στόχοι, που ακολουθούνται από το γενικό στόχο της συμβολής στην ανάπτυξη μιας εκπαίδευσης και μιας κατάρτισης ποιότητας, στο πλαίσιο της οποίας θα συζητηθεί το ζήτημα των επιπτώσεων του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ σε συνάρτηση με τα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης.

¹⁴ Άρθρο 6 της απόφασης αριθ. 819/95/ΕΚ.

¹⁵ Στόχοι α, β, δ, ε, στ, που προβλέπονται στις παραγράφους 2.1 και 2.2 και 2.3.

¹⁶ Στόχοι γ, ζ, η και ι που προβλέπονται στις παραγράφους 2.4, 2.5, 2.6 και 2.7.

Πάντως, το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ συνέβαλε περισσότερο μέχρι στιγμής στην ανάπτυξη της έννοιας της ευρωπαϊκής ιθαγένειας, εν γένει, απ'ό,τι στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης στις ίδιες τις σπουδές. Στο επίπεδο αυτό, πρέπει να πραγματοποιηθούν σημαντικές πρόοδοι, ιδίως σε επίπεδο σχολικής εκπαίδευσης.

2.2. Βελτίωση της γνώσης των γλωσσών και διαπολιτιστική διάσταση

Η βελτίωση της γνώσης των γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούσε το στόχο του παλαιού προγράμματος LINGUA. Η ένταξή του στο ευρύτερο πλαίσιο του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ¹⁷ προοριζόταν για την ενίσχυση της διάρθρωσης των δραστηριοτήτων στον τομέα της εκμάθησης γλωσσών με το σύνολο των εκπαιδευτικών τομέων, προωθώντας συγχρόνως την καινοτομία μέσω νέων δράσεων στον τομέα της εκμάθησης γλωσσών. Θεσπίστηκαν πέντε συμπληρωματικές δράσεις στο πλαίσιο της πτυχής Lingua του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ¹⁸.

Η εξωτερική αξιολόγηση προβάλλει το συνολικό "γόητρο" του προγράμματος Lingua, του οποίου πάντως τα λεπτομερή αποτελέσματα αμφισβητούνται. Περίπου 3000 μελλοντικοί καθηγητές ξένων γλωσσών επωφελήθηκαν, για την περίοδο μεταξύ 1995 και 1999, από τη δράση Γ. Η δράση αυτή είναι εκείνη τα αποτελέσματα της οποίας αξιοποιήθηκαν καλύτερα από τους παράγοντες του τομέα αυτού, σε συνάρτηση ιδίως με το στόχο της εκμάθησης των λιγότερο διαδεδομένων γλωσσών στην Ευρώπη. Η δράση Ε επέτρεψε να περιλαμβάνονται κάθε χρόνο στα εκπαιδευτικά σχέδια περίπου 1500 σχολεία, με ισχυρή εκπροσώπηση του τομέα επαγγελματικής εκπαίδευσης. Τα 73 σχέδια που υποστηρίχθηκαν από τη δράση Α (προγράμματα ευρωπαϊκής συνεργασίας για την κατάρτιση των καθηγητών γλωσσών) και 35.000 εκπαιδευτικοί επωφελήθηκαν δράσεων συνεχούς κατάρτισης στον τομέα της διδασκαλίας ξένων γλωσσών δράση (Β) συνέβαλαν στη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας των γλωσσών στην Ευρώπη. 86 σχέδια επωφελήθηκαν της δράσης Δ (ανάπτυξη μέσων διδασκαλίας γλωσσών και εκτίμηση των γλωσσικών γνώσεων). Οι δράσεις αυτές έχουν από ποσοτική άποψη περιορισμένη έκταση. Ως παράδειγμα, οι εκπαιδευτικοί που επωφελήθηκαν της δράσης Β εκπροσωπούν καθαρά λιγότερο από το 10% του συνόλου των καθηγητών ξένων γλωσσών στην Ευρώπη. Η επίπτωση των δράσεων αυτών είναι στην περίπτωση αυτή τόσο θετικότερη όσο το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ μπόρεσε να ολοκληρώσει ενεργές εθνικές πολιτικές στον τομέα της εκμάθησης γλωσσών.

Ο στόχος της εκμάθησης γλωσσών δεν περιορίζεται στο πρόγραμμα Lingua. Στο πλαίσιο του Erasmus, ιδίως, πολλοί σπουδαστές επωφελήθηκαν μιας γλωσσικής προετοιμασίας. Η επίπτωση της κινητικότητας των σπουδαστών είναι εξάλλου σημαντική όσον αφορά την εκμάθηση μιας άλλης γλώσσας. Η εκτίμηση αυτή μπορεί, πράγματι, να επεκταθεί στο σύνολο των εκπαιδευτικών εταίρων (μαθητές, εκπαιδευτικοί, ενήλικες...) που έπρεπε να χρησιμοποιήσουν μια ξένη γλώσσα, στο

¹⁷ Και του προγράμματος LEONARDO da VINCI

¹⁸ Λεπτομερώς στο παράρτημα 1. Όσον αφορά τους στόχους: οι δράσεις Α, Β και Γ στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας της εκμάθησης γλωσσών στην Ευρώπη. Η δράση Δ προτίθεται να αναπτύξει τα μέσα εκμάθησης γλωσσών και αξιολόγησης των γλωσσικών γνώσεων. Η δράση Ε προορίζεται για την ενθάρρυνση των νέων στο να μαθαίνουν και να χρησιμοποιούν άλλες γλώσσες. Όλες οι δράσεις Lingua καθορίζουν μια προτεραιότητα υπερ των λιγότερο διαδεδομένων και των λιγότερο διδασκομένων γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

πλαίσιο δράσεων κινητικότητας ή συνεργασίας που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ¹⁹.

Πάντως, τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν από το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ στον τομέα των γλωσσών έπασχαν από κάποια ένταση μεταξύ δύο στόχων του προγράμματος: ο ένας, "ποιοτικής" φύσης - σπάνια επιτεύχθηκε - στόχευε στο να ενθαρρύνει, σε ένα πλαίσιο πολιτιστικής διαφοροποίησης, την εκμάθηση των λιγότερο διδασκόμενων γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο άλλος "ποσοτικής" φύσης που τείνει να ευνοήσει μια αύξηση του αριθμού των προσώπων που είναι ικανά να μιλούν μια ή περισσότερες ξένες γλώσσες. Στο τελευταίο αυτό επίπεδο, οι δράσεις συνεργασίας και κινητικότητας που προτείνονται από το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ πρόσφεραν ένα πλεονέκτημα στην αγγλική γλώσσα, λιγότερο σε επίπεδο εκμάθησης της γλώσσας αυτής, αλλά κυρίως λόγω του γεγονότος ότι είναι η πλέον τρέχουσα γλώσσα διεθνούς επικοινωνίας. Η Επιτροπή υπερασπίζεται το στόχο της επάρκειας για όλους σε δύο ξένες κοινοτικές γλώσσες²⁰. Το Ευρωπαϊκό έτος γλωσσών, που θα πραγματοποιηθεί το 2001, αποτελεί στο πλαίσιο αυτό μια μέγιστη ευκαιρία ενίσχυσης των πολιτικών εκμάθησης γλωσσών καθόλη τη διάρκεια της ζωής²¹.

Η προώθηση της διαπολιτιστικής διάστασης της εκπαίδευσης αφορά μεγάλο αριθμό δράσεων του προγράμματος. Συνιστά ένα ιδιαίτερα σημαντικό στόχο, σε επίπεδο σχολικής εκπαίδευσης, απέναντι στην ανάπτυξη φαινομένων βίας και ρατσισμού που επηρεάζουν τις κοινωνίες μας.

Η δράση 2 του Comenius επέτρεψε τη χρηματοδότηση 350 σχεδίων κατά την περίοδο μεταξύ 1995 και 1999. Τα σχέδια αυτά κάλυψαν ευρύ φάσμα θεμάτων, περιλαμβανομένης της προώθησης ολοκληρωμένων προσεγγίσεων στα εκπαιδευτικά ιδρύματα που βρίσκονται στις μεγάλες πόλεις οι οποίες χαρακτηρίζονται από μεγάλη αναλογία παιδιών μεταναστών καθώς και την ανάπτυξη ανοικτών και εξ αποστάσεως εκπαιδευτικών μέσων που προορίζονται για τους διακινούμενους εργαζομένους. Άλλα σχέδια επικεντρώθηκαν στην ενεργό συνεργασία μεταξύ μαθητών, για την καταπολέμηση του ρατσισμού στο σχολείο. Πάντως, παραμένουν να καταβληθούν σημαντικές προσπάθειες στον τομέα αυτό, που αιτιολογούν το γεγονός ότι αυτός ο στόχος αποτελεί, στο νέο στάδιο του προγράμματος, οριζόντια προτεραιότητα για όλες τις δράσεις Comenius²².

Πολλά σχέδια διεθνικής συνεργασίας που χρηματοδοτήθηκαν από την εκπαιδευτική δράση ενηλίκων συνδέονται επίσης με την ανάπτυξη της διαπολιτιστικής διάστασης της εκπαίδευσης, πραγματοποιώντας ιδίως διδακτικές ενότητες ή πορείες ένταξης για τα πρόσωπα που δυνητικά αποκλείονται λόγω της εθνικής τους ταυτότητας καθώς επίσης και για μειονεκτούσες κατηγορίες γυναικών.

¹⁹ Οσον αφορά τους σχολικούς εταίρους: βλ. συμπεράσματα της ειδικής αξιολόγησης που αναφέρεται στις δράσεις Lingua E και Comenius 1. Τα συμπεράσματα αυτά είναι ιδιαίτερα χρήσιμα στο πλαίσιο του δεύτερου σταδίου του προγράμματος, στο βαθμό όπου οι σχολικοί εταίροι περιλαμβάνουν τη γλωσσική διάσταση, που προηγουμένως καλυπτόταν από τη δράση E της Lingua.

²⁰ Προτάθηκε στο Λευκό Βιβλίο για την εκπαίδευση και την κατάρτιση "διδασκαλία και εκμάθηση" - προς την κοινωνία της γνώσης" (1995).

²¹ Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, που υποβλήθηκε από την Επιτροπή - COM (1999) 485 τελικό της 13ης Οκτωβρίου 1999.

²² Οι διατάξεις που εισάχθηκαν μέσω του άρθρου 13 της συνθήκης του Άμστερνταμ, σχετικά με την καταπολέμηση των κοινωνικών διακρίσεων που βασίζονται στο φύλο, τη φυλή και την εθνική προέλευση, ενισχύουν την πολιτική σημασία του στόχου αυτού.

2.3. Προώθηση της κινητικότητας και των ανταλλαγών (σπουδαστές, εκπαιδευτικοί, μαθητές)

Η υποστήριξη της κινητικότητας αποτελεί ένα από τα σκέλη του προγράμματος²³. Πάντως, η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της που η απόφαση για τη θέσπιση του προγράμματος περιέλαβε την κινητικότητα μεταξύ των στόχων της, ενώ είναι προφανές ότι η κινητικότητα έπρεπε να προβλεφθεί όχι ως στόχος αλλά ως μέσο, το οποίο ουσιαστικά θα προορίζεται για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Λόγω των πολυάριθμων εμποδίων που δυσχεραίνουν ακόμη την κινητικότητα εντός του ευρωπαϊκού χώρου, το θέμα αυτό, στο οποίο βασίστηκε το πόσο δημοφιλές υπήρξε το πρόγραμμα Erasmus κατά τα τέλη της δεκαετίας του 80, διατηρεί μεγάλη επικαιρότητα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ιδίως στον τομέα της εκπαίδευσης²⁴. Η παρούσα έκθεση προσπαθεί να αναλύσει τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν, κατά τρόπο ποσοτικό και στη συνέχεια ποιοτικό.

Από ποσοτική άποψη, τα αποτελέσματα είναι χαρακτηριστικά. Πάνω από τον μισό προϋπολογισμό του προγράμματος Erasmus αφιερώθηκε στην χρηματοδότηση υποτροφιών κινητικότητας, για τους σπουδαστές που επιθυμούσαν να πραγματοποιήσουν τμήμα των σπουδών τους σε άλλο συμμετέχον κράτος (δράση 2). Περίπου 460.000 σπουδαστών επωφελήθηκαν από μια τέτοια κινητικότητα στην περίοδο μεταξύ 1995 και 1999 (άνω των 90.000 το 1998/99), πράγμα που αντιστοιχεί σε διπλασιασμό σε συνάρτηση με την προηγούμενη πενταετή περίοδο (1990-1995)²⁵. Ο διπλασιασμός αυτός είναι ακόμη πιο αξιοσημείωτος δεδομένου ότι, συγχρόνως, οι περισσότερες συμμετέχουσες χώρες γνώρισαν μεγάλη αύξηση του αριθμού των σπουδαστών. Η μέση διάρκεια της κινητικότητας των σπουδαστών είναι ελαφρώς κατώτερη των επτά μηνών. Εξάλλου, άνω των 40000 ευρωπαίων πανεπιστημιακών καθηγητών μπόρεσαν να επωφεληθούν μιας εμπειρίας ακαδημαϊκής κινητικότητας στο πλαίσιο προγραμμάτων διαθεσμικής συνεργασίας κατ'αρχήν, διαθεσμικών συμβάσεων στη συνέχεια. Ο αριθμός τους ανήλθε από 1400 το 1990/91 σε 7000 το έτος το 1998/99.

Πολλές δράσεις Comenius και Lingua επίσης επέτρεψαν μια κινητικότητα των εκπαιδευτικών. Περίπου 40000 άτομα έλαβαν μέρος σε μαθήματα συνεχούς κατάρτισης για εκπαιδευτικούς, κυρίως στον γλωσσικό τομέα.

Η απόφαση για τη θέσπιση του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ δεν προβλέπει την κινητικότητα μαθητών, αλλά στοχεύει γενικότερα στο να "ενθαρρύνει τις σχέσεις μεταξύ μαθητών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης". Περίπου 150.000 μαθητές και καθηγητές γλωσσών μετακινήθηκαν μεταξύ του 1995 και του 1999,

²³ Η παράγραφος αυτή αναλύει τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν βάσει των στόχων δ, ε και στ του προγράμματος, που στοχεύουν στο να ενθαρρύνουν την κινητικότητα εκπαιδευτικών και σπουδαστών, καθώς και τις σχέσεις μεταξύ μαθητών. Ορισμένα στατιστικά στοιχεία επισυνάπτονται σε παράρτημα. Παράρτημα 4: κινητικότητα των σπουδαστών, δράση Erasmus (1995-1999). Παράρτημα 5 : κινητικότητα εκπαιδευτικών, δράσεις Comenius, Lingua και Erasmus (1995-1999). Παράρτημα 6 : κινητικότητα μαθητών στη δράση Lingua E (1995-1999).

²⁴ Τέλη 2000 : συζήτηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο μιας σύστασης που στοχεύει να ευνοήσει την κινητικότητα στην Κοινότητα των σπουδαστών, των καταρτιζόμενων προσώπων, των νέων εθελοντών, των εκπαιδευτικών και των επιμορφωτών· σχέδιο δράσης για την κινητικότητα που προτάθηκε από την γαλλική προεδρία.

²⁵ Πάντως, η πραγματοποιηθείσα κινητικότητα παραμένει κατώτερη από το ήμισυ της κινητικότητας που είχε προβλεφθεί προηγουμένως από τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και για την οποία εγκρίθηκε χρηματοοικονομική υποστήριξη της Επιτροπής.

ολοκληρώνοντας το κοινό τους σχέδιο για εκμάθηση γλωσσών (Lingua E). Εξάλλου, αν και η κινητικότητα των μαθητών δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των επιλέξιμων δαπανών του Comenius 1, η ειδική εξωτερική αξιολόγηση αποκαλύπτει ότι τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά σχέδια, στο ήμισυ των περιπτώσεων, συνοδεύονται από μια φυσική κινητικότητα, το κόστος της οποίας ουσιαστικά καλύπτεται χάρη σε τοπικούς πόρους.

Σε ποιοτικό επίπεδο ανάλυση γίνεται περισσότερο πολύπλοκη, λαμβανομένης υπόψη της μεγάλης διαφοράς των προσδοκιών των εκπαιδευτικών παραγόντων και των υπεύθυνων λήψης αποφάσεων, σε συνάρτηση με μια κινητικότητα που δεν μπορεί να θεωρηθεί ως στόχος καθαυτή. Η επίπτωση μιας κινητικότητας, επιπλέον, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από προβλήματα αναγνώρισης πτυχίων και περιόδων σπουδών²⁶.

Όσον αφορά την κινητικότητα των σπουδαστών, μια λεπτομερέστερη ανάλυση των ροών επιτρέπει να επισημανθεί μια άνιση κατανομή ανά χώρα²⁷ και ανά κλάδο σπουδών²⁸. Εξάλλου, η εξωτερική αξιολόγηση δείχνει ότι διατηρούνται μεγάλες ανισότητες στο ύψος των υποτροφιών που χορηγούνται στους σπουδαστές ανά κάθε συμμετέχουσα χώρα: από ποσό κάτω των 100 ευρώ έως άνω των 800 ευρώ το μήνα, αναλόγως των κρατών. Η απόκλιση αυτή δεν πρέπει να οδηγήσει σε πρώιμα συμπεράσματα. Πράγματι, το 60% του ποσού των υποτροφιών προέρχεται κατά μέσο όρο από το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ενώ το υπόλοιπο 40% από άλλες πηγές. Πίσω από αυτό το μέσο όρο, βρίσκεται μια μεγάλη διαφορά των εθνικών καταστάσεων. Σε ένα πλαίσιο συνολικής μείωσης του ποσού των υποτροφιών που χορηγούνται ανά κάθε σπουδαστή: 1220 ECU το 1990/91, 959 το 1997/98, η γονική συμμετοχή έχει την τάση να αυξάνεται. Η τάση αυτή δημιουργεί προφανώς αυξανόμενους κινδύνους ανισοτήτων μεταξύ σπουδαστών. Η Επιτροπή θα ενισχύσει τη συζήτηση σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα μιας αυξανόμενης εμπλοκής, σε ορισμένες χώρες περιφερειακών ή τοπικών δομών, καθώς και του ιδιωτικού τομέα, στη χρηματοδότηση δράσεων κινητικότητας, κατά κύριο λόγο για τους σπουδαστές.

Η κινητικότητα των εκπαιδευτικών, όσο θετική και αν είναι, δεν γνώρισε όλη την αναμενόμενη επιτυχία. Στο πρόγραμμα Comenius, η προταθείσα κινητικότητα γνώρισε αξιόλογη επιτυχία. Πάντως, σε σχολικό επίπεδο, πολύ συχνά, εμπόδια παρεμποδίζουν την αναχώρηση εκπαιδευτικών και την λήψη υπόψη (επισήμως ή όχι) της "προστιθέμενης αξίας" την οποία οι δράσεις κινητικότητας που πραγματοποιούνται από τους εκπαιδευτικούς θα έπρεπε να φέρουν στο σύνολο μιας εκπαιδευτικής κοινότητας. Στον τομέα της ανωτάτης εκπαίδευσης, η μέση κινητικότητα των εκπαιδευτικών που επωφελήθηκαν από το πρόγραμμα Erasmus μειώθηκε από 24 ημέρες κατά μέσο όρο το 1990/91 σε 8 ημέρες το 1998/99, πράγμα που δεν επιτρέπει να ελπίζουμε σε αισθητό αντίκτυπο. Κατά κανόνα, η Επιτροπή

²⁶ Βλ. παράγραφο 2.5.

²⁷ Κατά την περίοδο 1997/98, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία και οι Κάτω Χώρες υποδέχθηκαν ειδικότερα περισσότερους σπουδαστές Erasmus από ό,τι έστειλαν στο εξωτερικό, πράγμα που επιβεβαιώνει τη σημασία της επιλογής της αγγλικής γλώσσας στη ροή της κινητικότητας. Κατά τα τελευταία έτη, η Φινλανδία και οι Κάτω Χώρες κατάφεραν να προσελκύσουν αυξημένο αριθμό σπουδαστών, χάρη σε εκπαιδευτικά προγράμματα που προτείνονται στην αγγλική γλώσσα - βλ. παράγραφο 2.2.

²⁸ Για μια λεπτομερή τομεακή ανάλυση: βλ. συμπεράσματα της ειδικής αξιολόγησης " Erasmus / μηχανική".

προβληματίζεται για την επιλογή των εκπαιδευτικών, που θα έπρεπε κατά προτεραιότητα να επωφελούνται των δράσεων κινητικότητας. Στα προγράμματα Comenius και Lingua, τα "βασικά χαρακτηριστικά" ήταν εκείνα των εκπαιδευτικών μεταξύ 40 και 50 ετών, με 15 περίπου έτη εμπειρίας. Όπως συνιστά η εξωτερική αξιολόγηση, η Επιτροπή ενθαρρύνει τα συμμετέχοντα κράτη να προβληματιστούν για το εάν η κινητικότητα θα έπρεπε να προσφέρεται κυρίως, σε εθελοντική βάση, σε εκπαιδευτικούς στην αρχή της καριέρας τους.

Όσον αφορά το ζήτημα των ανταλλαγών μεταξύ μαθητών, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με ή χωρίς κινητικότητα: τα θετικά αποτελέσματα είναι αναμφισβήτητα, στο επίπεδο της πρακτικής εφαρμογής της έννοιας της ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Το ζήτημα του συνολικού αντίκτυπου πρέπει πάντως να συζητηθεί, στο πλαίσιο ενός περιορισμένου προϋπολογισμού, απέναντι σε σημαντικό αριθμό σχολείων²⁹.

Συνολικά, η Επιτροπή επιθυμεί να συζητήσει το ζήτημα της κατανομής των προτεραιοτήτων μεταξύ στόχων όπως η κινητικότητα - που στοχεύουν σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο αριθμό εκπαιδευτικών παραγόντων - και επιλεκτικότερων στόχων, ανοικτών στην καινοτομία, και την προοπτική στην εκπαίδευση. Η συμπληρωματικότητα των δύο στόχων είναι πράγματι επιθυμητή, αλλά προϋποθέτει ότι οι αναληφθείσες δράσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα βρουν, συν τω χρόνω, σε εθνικό επίπεδο, επαρκείς ανταποκρίσεις και ισορροπίες μεταξύ των χωρών, όσον αφορά ιδίως τις "μαζικές δράσεις", μέσω π.χ. εθνικών σχεδίων κινητικότητας.

2.4. Συνεργασία μεταξύ ιδρυμάτων σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης

Ο βασικός αυτός στόχος αφορά το σύνολο των δράσεων του προγράμματος³⁰.

Όσον αφορά την ανώτατη εκπαίδευση, η βούληση να οργανωθεί και να ενταθεί η συνεργασία που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος, καθώς και να διασφαλισθεί η θεσμική της υποστήριξη, απέκτησε συστηματικό χαρακτήρα στις δραστηριότητες που υποστηρίχθηκαν από τη δράση 1 του προγράμματος Erasmus : τη θεσμική σύμβαση και τα θεματικά δίκτυα.

Η θεσμική σύμβαση συνδέει το σύνολο ενός ανωτάτου εκπαιδευτικού ιδρύματος με την ανάπτυξη μιας συνεκτικής ευρωπαϊκής πολιτικής ευρωπαϊκής συνεργασίας, βάσει μιας δέσμευσης που συνοδεύει την αίτηση που υποβάλλεται από κάθε ίδρυμα: την "ευρωπαϊκή πολιτική δήλωση". Χάρη στο σύστημα αυτό, οι ευρωπαϊκές δραστηριότητες των πανεπιστημίων απορρέουν από μια συνεκτική στρατηγική, μια θεσμική δέσμευση σε όλα τα επίπεδα και μια ευρεία εσωτερική διαβούλευση στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού ιδρύματος και δεν αποτελούν πλέον μόνον υπόθεση καθαρά ακαδημαϊκή, συνδεδεμένη με την πρωτοβουλία ενός πανεπιστημιακού ή ενός τμήματος μιας πανεπιστημιακής σχολής.

²⁹ Η πληροφορία που δόθηκε μέσω της ειδικής εξωτερικής αξιολόγησης σύμφωνα με την οποία μια κινητικότητα μαθητών συνόδευσε από το ήμισυ των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών σχεδίων, παρά την έλλειψη της χρηματοδότησης ΣΩΚΡΑΤΗΣ, επιτρέπει τον εμπλουτισμό της συζήτησης αυτής.

³⁰ Ορισμένα στατιστικά δεδομένα επισυνάπτονται σε παράρτημα. Παράρτημα 7: θεσμικές συμβάσεις, δράση Erasmus (1999). Παράρτημα 8 : ισχών κατάλογος των θεματικών δικτύων, δράση Erasmus. Παράρτημα 9: σχολεία που συμμετέχουν στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά σχέδια, δράση Comenius (1999).

Η εξωτερική³¹ αξιολόγηση υπογραμμίζει ότι οι δυσχέρειες για το πέρασμα από τα παλαιά προγράμματα διαπανεπιστημιακής συνεργασίας στις θεσμικές συμβάσεις φαίνονται σήμερα, στο σύνολό τους, ότι ξεπεράστηκαν και επέτρεψαν στα θεσμικά όργανα να επιβάλουν μια πιο δραστήρια ευρωπαϊκή πολιτική. Κάθε έτος, 1800 ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα συνάπτουν θεσμική σύμβαση με την Επιτροπή, για ένα σύνολο περίπου 5000 εταιρικών σχέσεων. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνονται εντατικά προγράμματα (σχεδόν 900 συνολικά) και η ανάπτυξη από κοινού προγραμμάτων σπουδών (σχεδόν 400 σχέδια και 2000 εταίροι, συνολικά). Αυτή η ευνοϊκή τάση, που υπάρχει ιδίως στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, φαίνεται να αποκτά παρόλα αυτά συν τω χρόνω κάποια επιβράδυνση, που αξίζει να αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού. Πράγματι, έχει σημασία, επωφελούμενο από την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου, να συνεχίσει το πρόγραμμα να επιτρέπει στο ακαδημαϊκό προσωπικό να πραγματοποιεί προσωπική επένδυση στα ευρωπαϊκά σχέδια συνεργασίας. Η εξωτερική αξιολόγηση αναλύει σε βάθος 53 προγράμματα ανωτάτων σπουδών, ο αντίκτυπος των οποίων κρίνεται θετικός, υπό τον όρο ότι οι παράγοντες του σχεδίου θα επωφεληθούν μιας θεσμικής υποστήριξης σαφώς πιο συγκεκριμένης. Η Επιτροπή καλεί τις συμμετέχουσες χώρες να εξετάσουν σε βάθος το ζήτημα αυτό, σε συνάρτηση με την παιδαγωγική εργασία των πανεπιστημίων.

Τα πανεπιστημιακά σχέδια συνεργασίας για ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος (περισσότερο γνωστά ως "σχέδια θεματικών δικτύων") αποτελούν μια νέα δραστηριότητα του ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Βασικός στόχος των σχεδίων αυτών είναι να καθορισθεί και να αναπτυχθεί μια ευρωπαϊκή διάσταση στο πλαίσιο ειδικών ακαδημαϊκών κλάδων ή άλλα ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος χάρη στη συνεργασία μεταξύ των πανεπιστημιακών σχολών ή των τμημάτων πανεπιστημίων και των πανεπιστημιακών ενώσεων (και σε ορισμένες περιπτώσεις των επαγγελματικών ενώσεων). Τα πρώτα θεματικά δίκτυα ξεκίνησαν την εργασία τους κατά την περίοδο 1996-1997. Τα 42 υπάρχοντα θεματικά δίκτυα καλύπτουν μεγάλη ποικιλία τομέων και συγκεντρώνουν συνολικά περίπου 1700 εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η εξωτερική αξιολόγηση είναι συνετή όσον αφορά την επίπτωση μιας τόσο πρόσφατης ακόμη πρωτοβουλίας, που θα μπορεί να καταμετρηθεί καλύτερα κατά τη διάρκεια του νέου σταδίου του προγράμματος.

Μια από τις μεγάλες καινοτομίες του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ είναι ότι πρόσφερε για πρώτη φορά στο σύνολο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης τη δυνατότητα συμμετοχής σε δράσεις ευρωπαϊκής συνεργασίας, που μέχρι τώρα ήταν περιορισμένες στην ανωτάτη εκπαίδευση και στο γλωσσικό πεδίο (Lingua). Η επίπτωση της συμμετοχής άνω των δύο εκατομμυρίων μαθητών στα σχέδια Comenius 1 εκτιμήθηκε θετικά από την εξωτερική αξιολόγηση. Κατά την περίοδο μεταξύ 1995 και 1999, 15000 σχολεία συνεργάστηκαν σε 3700 ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά σχέδια, ήτοι περίπου 4% των σχολείων στα 15 κράτη μέλη. Ο αριθμός των σχολείων αυτών, εκ των οποίων περίπου το ένα τρίτο αφορά την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ανήλθε από 1500 το 1995 σε 9000 το 1999. Οι αριθμοί αυτοί θέτουν το ζήτημα, που αναπτύχθηκε από την εξωτερική αξιολόγηση, της πραγματικής επίπτωσης των "μαζικών" στόχων τους οποίους επιδιώκει ένα πρόγραμμα με περιορισμένο προϋπολογισμό, ιδίως στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης, που καλύπτει άνω των 300.000 σχολείων στο πλαίσιο της Ένωσης. Η ειδική εξωτερική

³¹

Που λαμβάνει υπόψη, στο σημείο αυτό, μια λεπτομερή μελέτη της ευρωπαϊκής ένωσης πρυτάνεων (CRE), σχέδιο "Emerging European policy profiles of higher education institutions", 1998, που υποστηρίχθηκε από την Επιτροπή.

αξιολόγηση υπογραμμίζει τη διεπιστημονική φύση πολλών σχεδίων και την συμβολή τους στην εκμάθηση μιας συλλογικής εργασίας, σε ένα πολιτισμικό περιβάλλον ευνοϊκό για την μάθηση της ανεκτικότητας. Εξάλλου, οι δράσεις συνεχούς κατάρτισης για το εκπαιδευτικό προσωπικό (δράση 3 του Comenius, Lingua A και B) θα επωφεληθούν μιας ενίσχυσης στο νέο στάδιο του προγράμματος.

Η συνεργασία απέτελεσε επίσης έναν ισχυρό άξονα των δράσεων Lingua, εκπαίδευση ενηλίκων και ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Το πρόγραμμα Lingua επέτρεψε μια επωφελή συνεργασία μεταξύ ινστιτούτων εκπαίδευσης καθηγητών γλωσσών, καθώς επίσης τη σύσταση και τη διάδοση ενός ευρέος φάσματος μεθόδων εκμάθησης γλωσσών και μαθημάτων κατάρτισης, που μπορούν να βοηθήσουν τους καθηγητές να αντιμετωπίσουν τις νέες ανάγκες.

Όσον αφορά την εκπαίδευση ενηλίκων³², 2,7 % του προϋπολογισμού ΣΩΚΡΑΤΗΣ αφιερώθηκε στη νέα αυτή δράση, που επέτρεψε το άνοιγμα της ευρωπαϊκής συνεργασίας προς εξαιρετικά ευρύ κοινό, πέραν των συστημάτων σχολικής εκπαίδευσης και ανωτάτης εκπαίδευσης. Ενισχύθηκαν οι ακόλουθες πτυχές: προώθηση του ατομικού αιτήματος εκπαίδευσης, βελτίωση της ποιότητας της προσφοράς εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και ανάπτυξη υπηρεσιών υποστήριξης για τους ενήλικους εκπαιδευόμενους και εκπαιδευτές, σε συνδυασμό με μια προώθηση ευέλικτων συστημάτων αξιοποίησης των γνώσεων. Οι πολλαπλασιαστικοί παράγοντες (εκπαιδευτές, διδάσκοντες...) ευνοήθηκαν, σε επίπεδο στοχευόμενου κοινού για τα σχέδια αυτά. Μια καλή συνεργασία μπόρεσε να πραγματοποιηθεί με την UNESCO και το Συμβούλιο της Ευρώπης. Το τεράστιο δυναμικό της δράσης αυτής αιτιολογεί την επιλογή να δοθεί, στο δεύτερο στάδιο του προγράμματος, ιδιαίτερα σημαντικός ρόλος στη νέα δράση Grundtvig, που θα υπερβεί το περιοριστικό πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων, για να ενδιαφερθεί για ένα σύνολο σχεδίων, επίσημων και ανεπίσημων, εκμάθησης καθόλη τη διάρκεια της ζωής.

2.5. Ενθάρρυνση της αναγνώρισης πτυχίων, περιόδων σπουδών και άλλων επαγγελματικών προσόντων

Οι ευρωπαίοι πολίτες δεν μπορούν να ασκήσουν το δικαίωμά τους για ελεύθερη κυκλοφορία και ελεύθερη εγκατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρά στο βαθμό που τα επαγγελματικά τους προσόντα και οι τίτλοι σπουδών τους αναγνωρίζονται. Για τους λόγους αυτούς η αναγνώριση των πτυχίων, των περιόδων σπουδών και άλλων επαγγελματικών προσόντων αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του στόχου της κινητικότητας που περιγράφηκε παραπάνω. Για το σκοπό αυτό, υπάρχουν στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ δύο ειδικές διατάξεις: το σύστημα ECTS (μονάδες κατοχύρωσης μαθημάτων) στο Erasmus - δράση 1 και το δίκτυο NARIC (δράση III.3.4). Εξάλλου, το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ δηλώνει μια βούληση ανοίγματος στην αναγνώριση των ανεπίσημων και επίσημων συστημάτων εκμάθησης.

Εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που καθορίστηκαν από τη συνθήκη, το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ εξακολούθησε και ενίσχυσε την εφαρμογή του συστήματος ECTS, το οποίο είναι σύστημα κατανομής και μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων. Ο

³²

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης 100 περίπου σχεδίων που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ του 1995 και του 1997 από το Deutsches Institut für Erwachsenenbildung, κατόπιν αιτήσεως της Επιτροπής (σχεδίο MOPED) λήφθηκαν υπόψη από την εξωτερική αξιολόγηση.

αριθμός των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (σχολές ή τμήματα σχολών) που χρησιμοποιούν το σύστημα ECTS ανήλθε από 145 το 1989 σε άνω των 1200 (5000 σχολές ή τμήματα σχολών) το 1999. Ο αριθμός αυτός καλύπτει περίπου το ήμισυ των σπουδαστών Erasmus. Το σύστημα ECTS στο εξής αποτελεί τμήμα της θεσμικής πολιτικής των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και καλείται να γενικευθεί στο εγγύς μέλλον. Σύμφωνα με την εξωτερική αξιολόγηση, το σύστημα ECTS επέτυχε τους στόχους του σε περίπου 85% των περιπτώσεων. Εκτός του συστήματος ECTS, η αναγνώριση διασφαλίζεται για τους σπουδαστές κατά μέσο όρο σε ποσοστό 75%. Τα ποσοστά αυτά, που βασίζονται σε μια διαβούλευση των σπουδαστών, δεν λαμβάνουν υπόψη τη δυνατότητα έλλειψης αντιστοιχίας μεταξύ των προσδοκιών τους των σπουδαστών και των πραγματικών δικαιωμάτων που χορηγούνται από τις συμβάσεις. Η Επιτροπή επιθυμεί οι διαπιστώσεις της εξωτερικής αξιολόγησης να μπορούν να αναλυθούν σε βάθος από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, ώστε να επιτραπούν βελτιώσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές των εθνικών πλαισίων. Δεδομένης της εξαιρετικής αύξησης του αριθμού των χρηστών και της επέκτασης του συστήματος στις συνδεδεμένες χώρες και σε άλλους τομείς, όπως στον τομέα της εκμάθησης καθόλη τη διάρκεια της ζωής, οι δραστηριότητες πληροφόρησης, συμβουλών και παρακολούθησης θα πρέπει να ενισχυθούν περισσότερο, ώστε να εγγραφούν μια πραγματική εφαρμογή του συστήματος ECTS σε όλες τις χώρες.

Το δίκτυο NARIC (δίκτυο εθνικών κέντρων πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων), που συστάθηκε το 1984, αυτή τη στιγμή συνίσταται από 32 εθνικά κέντρα, περιλαμβανομένων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και χωρών της ΕΖΕΣ, της Κεντρικής Ευρώπης, καθώς επίσης της Κύπρου και της Μάλτας. Συνέχισε και ενίσχυσε τις δραστηριότητες πληροφόρησης και παροχής συμβουλών για την αναγνώριση των πτυχίων. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή εκπόνησε, σε συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης και την ΟΥΝΕΣΚΟ, ένα συμπλήρωμα διπλώματος, που θα έπρεπε να προσαρμοστεί ευρύτατα από τις συμμετέχουσες χώρες στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ και πέραν αυτού, να προωθήσει τη διαφάνεια στα επαγγελματικά προσόντα και κατά συνέπεια την αναγνώριση των πτυχίων. Οι επιπτώσεις των δράσεων του δικτύου NARIC δεν εκτιμήθηκαν στο πλαίσιο της εξωτερικής αξιολόγησης.

Στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων, η αναγνώριση των κεκτημένων μέχρι στιγμής δεν επέτρεψε την επίτευξη των αναμενόμενων αποτελεσμάτων. Το ζήτημα της αξιολόγησης των επαγγελματικών κεκτημένων και της εμπειρίας στο σύνολό τους θα έχει σημαντική θέση στο νέο στάδιο του προγράμματος, στο πλαίσιο της δράσης Grundtvig, που προσανατολίζεται προς το στόχο της εκπαίδευσης καθόλη τη διάρκεια της ζωής.

2.6. Ενθάρρυνση της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Κατά τη διάρκεια του πρώτου σταδίου του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ο στόχος αυτός, που καθορίστηκε πριν από την εξαιρετική επιτυχία του Internet στην Ευρώπη, απέτελεσε αντικείμενο τροποποιήσεων, ώστε να ληφθούν υπόψη οι εκπαιδευτικές χρήσεις του Internet και η επιτάχυνση των τρεχουσών εξελίξεων στα εκπαιδευτικά πολυμέσα. Η αρχική έννοια της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, καλύτερα κατανοητή στις αγγλοσαξονικές και βόρειες χώρες απ'ό,τι στη Βόρεια Ευρώπη απέτελεσε φραγμό για τη συμμετοχή ορισμένων χωρών. Στο πλαίσιο του νέου σταδίου του προγράμματος, ο καθορισμός της δράσης MINERVA και η σύνδεση της δράσης αυτής με την πρωτοβουλία eLearning θα έπρεπε να επιτρέψουν να ξεπεραστεί το πρόβλημα αυτό.

Εξάλλου, ο στόχος αυτός επωφελήθηκε ενός μειωμένου προϋπολογισμού, σε σύγκριση ιδίως με την εξέλιξη στον ίδιο τομέα των κοινοτικών πόρων για την τεχνολογική έρευνα και ανάπτυξη (άνω των 30 εκατ. ευρώ το έτος, κατά την περίοδο μεταξύ 1995 και 1999). Η διαπίστωση αυτή θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη, ώστε να διασφαλιστεί στο μέλλον η επιτυχία της πρωτοβουλίας eLearning, σε συνδυασμό με το συνολικό σχέδιο δράσης eEurope, που στοχεύει να καταστήσει την Ευρώπη την πιο ανταγωνιστική οικονομία του κόσμου και να επιτρέψει την ανάδυση μιας κοινωνίας της γνώσης.

Επιλέχθηκαν 166 σχέδια. Περιέλαβαν άνω του ενός εκατομμυρίου ατόμων και οργανώσεων, με τακτική ανανέωση των συμμετεχόντων στα σχέδια. Τα παραδοσιακά πανεπιστήμια και οι ενώσεις των σχολικών κύκλων συμμετείχαν ενεργότερα από ό,τι τα ανοικτά και εξ αποστάσεως πανεπιστήμια. Εξάλλου, η εξωτερική αξιολόγηση υπογραμμίζει ευλόγως τη σημαντική παρουσία παραγόντων στον τομέα της εξειδικευμένης εκπαίδευσης, που προέρχονται από αγροτικές περιοχές και εργάζονται με ειδικό κοινό (γυναίκες, νέοι σε δυσχέρεια). Αντίθετα, η λογική των σχεδίων, αναπόσπαστα συνδεδεμένη με το πρόγραμμα, εμπόδισε την εφαρμογή μιας περισσότερο διαρθρωμένης συνεργασίας μεταξύ των κέντρων αποφάσεων (υπουργεία παιδείας, πρυτάνεις πανεπιστημίων....)³³. Οι διαπιστώσεις αυτές θα πρέπει να ληφθούν υπόψη από τη δράση Minerva, στο πλαίσιο που καθορίστηκε από την πρωτοβουλία eLearning. Θα πρέπει επίσης να γίνουν περισσότερα προς την κατεύθυνση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και να ενισχυθούν οι συνεργασίες δημόσιου/ιδιωτικού τομέα, πέραν των παραδοσιακών εκπαιδευτικών παραγόντων.

Το σύνολο των σχεδίων αυτών επέτρεψε μια ουσιαστική εργασία δικτύωσης και οδήγησε στην ανάπτυξη μιας ευρείας εκτίμησης. Δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στην ανάπτυξη λειτουργικών προτύπων παιδαγωγικών μεθόδων, ώστε να ευνοηθεί περισσότερο έλεγχος των εκπαιδευτικών διαδικασιών περισσότερο παρότι μια προσοχή στα προϊόντα μόνον. Κατόπιν αυτών, η επιτυχία των σχεδίων εξαρτήθηκε σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα των διαδικασιών που εφαρμόστηκαν, όπως η συνεργασία μεταξύ μαθητών και/ή εκπαιδευτικών ή η παραγωγή υλικού πολυμέσων από μαθητές που βρίσκονται σε διάφορα μέρη. Οι διετείς συναντήσεις μεταξύ συντονιστών επέτρεψαν να δημιουργηθούν νέες συνεργασίες και να παγιωθούν τα σχέδια.

Συμπληρωματικά των 166 προτύπων σχεδίων, άλλες δράσεις δικτύωσης και εξοικείωσης με τα νέα μέσα χρηματοδοτήθηκαν. Δεκατέσσερα σχέδια "εκπαιδευτικών πολυμέσων" υποστηρίχθηκαν στο πλαίσιο μιας κοινής πρόσκλησης για υποβολή προτάσεων, που οργανώθηκε από τις γενικές διευθύνσεις που έχουν αρμοδιότητα για την τεχνολογική έρευνα και ανάπτυξη και το πρόγραμμα LEONARDO da VINCI. Στο πλαίσιο αυτό ειδικότερα ξεκίνησε το σχέδιο European Schoolnet, που συγκεντρώνει προσπάθειες από εικοσιένα υπουργεία παιδείας και πολυάριθμους παράγοντες της βιομηχανίας των τεχνολογιών πολυμέσων³⁴. Το 1998

³³ Εκτός από σχέδια όπως το σχέδιο Humanities, που υποβλήθηκε από μια ομοσπονδία ευρωπαϊκών πανεπιστημίων ή το σχέδιο European Schoolnet, που αναφέρεται παρακάτω.

³⁴ Πρόκειται για μια στρατηγική πρωτοβουλία των κρατών μελών, σε συνεργασία με την Επιτροπή, για την εφαρμογή της απόφασης του Συμβουλίου της 6ης Μαΐου 1996, σχετικά με τα εκπαιδευτικά προγράμματα πολυμέσων. Στο εξής προσφέρει μια ευρωπαϊκή διεύθυνση στο Internet : <http://www.eun.org> που θα επιτρέπει την πρόσβαση σε κοινές υπηρεσίες πολύγλωσσης ενημέρωσης και επικοινωνίας που προορίζονται για τον εκπαιδευτικό κόσμο, σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

και το 1999, η εξεταζόμενη δράση χρηματοδότησε απευθείας 150 σχέδια στο πλαίσιο της πράξης Netd@ys Europe³⁵, στόχος της οποίας είναι η ευαισθητοποίηση των σχολείων στα δίκτυα επικοινωνίας και η προώθηση της χρήσης τους, ιδίως χάρη σε στοιχεία δραστηριοποίησης τα οποία σε μεγάλο βαθμό έχουν ενταχθεί στα πολυμέσα.

2.7. Προώθηση των ανταλλαγών πληροφοριών και εμπειριών

Στο πλαίσιο των εγκάρσιων δραστηριοτήτων του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, η δράση III, 3 του προγράμματος επέτρεψε να υποστηριχθεί ένα σύνολο μέτρων και μηχανισμών που προορίζονται να ευνοήσουν την ανταλλαγή εμπειριών στην εκπαίδευση, μεταξύ των συμμετεχουσών χωρών. Τέσσερα στοιχεία αποτελούν τμήμα της δράσης αυτής: ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος σχετικά με την πολιτική της εκπαίδευσης, το δίκτυο EURYDICE, Arion και το δίκτυο NARIC.

Στο πλαίσιο των "ζητημάτων κοινού ενδιαφέροντος σχετικά με την πολιτική εκπαίδευσης", η Επιτροπή υποστήριξε ειδικές δραστηριότητες σε θέματα κατά προτεραιότητα που επιλέχθηκαν από το Συμβούλιο. Η απόφαση για την έγκριση του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ προσδιόριζε δύο θέματα κατά προτεραιότητα για αυτή την επιμέρους δράση, ήτοι: "το ρόλο της εκπαίδευσης για τους νέους που εγκαταλείπουν το εκπαιδευτικό σύστημα, χωρίς να έχουν επαρκή επαγγελματικά προσόντα" και "την αξιολόγηση της ποιότητας στο σχολικό σύστημα". Στα δύο αυτά θέματα που προβλέφθηκαν αρχικά, προστέθηκε ένα τρίτο το 1997: εκείνο της "συνεχούς εκπαίδευσης", επ'ευκαιρία του "ευρωπαϊκού έτους" εκμάθησης καθόλη τη διάρκεια της ζωής".

Η υλοποίηση των θεμάτων αυτών πραγματοποιήθηκε μέσω της δημοσίευσης τεσσάρων προσκλήσεων για υποβολή προτάσεων στην ΕΕΕΚ, μεταξύ του 1995 και του 1998. Το έτος 1999 αφιερώθηκε στην αξιοποίηση και τη διάδοση των αποτελεσμάτων των πενήντα περίπου σχεδίων που χρηματοδοτήθηκαν από την έναρξη του προγράμματος. Ορισμένα σχέδια, όπως το πρότυπο σχέδιο για την αξιολόγηση της ποιότητας της εκπαίδευσης³⁶, γνώρισαν σημαντικές πολιτικές επιπτώσεις.

Το πρόγραμμα Arion επέτρεψε την ανταλλαγή εμπειριών για την προώθηση της γνώσης και του αμοιβαίου εμπλουτισμού των εκπαιδευτικών συστημάτων, μέσω εκπαιδευτικών επισκέψεων εμπειρογνομόνων και λαμβανόντων αποφάσεις σε θέματα εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια των πέντε ετών του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, οργανώθηκαν 750 εκπαιδευτικές επισκέψεις στο πλαίσιο της δράσης αυτής, όπου συμμετείχαν συνολικά 8.000 άτομα.

Το δίκτυο ενημέρωσης για την εκπαίδευση στην Ευρώπη EURYDICE, συνέχισε τις εργασίες του για την εκπόνηση και τη διάδοση πληροφοριών στα εκπαιδευτικά συστήματα των συμμετεχουσών χωρών στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Το δίκτυο αποτελείται σήμερα από 33 εθνικές μονάδες και μια ευρωπαϊκή μονάδα. Η

³⁵ Που εντάσσεται στις προοπτικές του σχεδίου δράσης της Επιτροπής "μαθαίνω στην κοινωνία της πληροφορίας", που καθορίστηκε το 1997.

³⁶ Το σχέδιο αυτό, που συγκέντρωσε 101 σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από 18 χώρες, άνοιξε το δρόμο σε μια πρόταση σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, "περί ευρωπαϊκής συνεργασίας για την αξιολόγηση της ποιότητας στη σχολική εκπαίδευση" - COM (1999) 709 τελικό της 24.1.2000.

λειτουργία του συνίσταται στο να παρέχει στις αρχές των συμμετεχουσών χωρών καθώς και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά επίσης σε ένα ευρύ κοινό που ενδιαφέρεται για την εκπαίδευση, συγκριτικές μελέτες σχετικά με την οργάνωση και την ανάπτυξη συστημάτων και πολιτικών στον τομέα της εκπαίδευσης.

Τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν από το δίκτυο EURYDICE από το 1995 περιλαμβάνουν ιδίως την παραγωγή και δημοσίευση 19 συγκριτικών μελετών και βασικά εγγράφων για διάφορα θέματα καθώς και τρεις εκδόσεις της έκθεσης "βασικοί αριθμητικά στοιχεία για την εκπαίδευση στην Ευρώπη", που εκπονήθηκε σε συνεργασία με την EUROSTAT, καθώς και την ενημέρωση και ετήσια δημοσίευση μιας κοινοτικής βάσης δεδομένων σχετικά με τα εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρώπη (EURYBASE)³⁷. Η Επιτροπή θα συνεχίσει στο μέλλον να βασίζεται στην εμπειρία του δικτύου για να συνεχίσει τους προβληματισμούς της στον τομέα της εκπαίδευσης σε κοινοτικό επίπεδο, με βάση εντελώς συγκεκριμένους στόχους.

2.8. Ανάπτυξη μιας ποιοτικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ δεν στοχεύει μόνο στην επίτευξη των εννέα ειδικών στόχων, που περιγράφηκαν προηγουμένως, αλλά επίσης, μέσω των στόχων αυτών στη συμβολή στην ανάπτυξη μιας ποιοτικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, σε επίπεδο κρατών μελών³⁸. Η Επιτροπή θεωρεί ότι το ζήτημα του επιπέδου των επιπτώσεων του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ στην εξέλιξη των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης είναι θεμελιώδους σημασίας. Η εξωτερική αξιολόγηση επιτρέπει να εισαχθούν ορισμένα χρήσιμα στοιχεία απαντήσεων. Συνολικά, οι επιπτώσεις αυτές αναγνωρίζονται από τους λαμβάνοντες πολιτικές αποφάσεις, αλλά κατά τρόπο σχετικά ασαφή.

Στον τομέα της ανωτάτης εκπαίδευσης, το πρόγραμμα αναμφισβήτητα συνέβαλε στο να διευκολύνει την εισαγωγή μεταρρυθμίσεων στα εθνικά συστήματα καθώς και την εκκίνηση ποικίλων πρωτοβουλιών ευρωπαϊκής εμβέλειας. Σε εθνικό επίπεδο, το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ επηρεάζει σε εθελοντική βάση, την οργάνωση και την αρχιτεκτονική των σπουδών. Επίσης, η έγκριση ενός συστήματος μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων που αποφασίστηκε ή είναι στο στάδιο της απόφασης εκ μέρους πολλών ευρωπαϊκών χωρών (και μπορεί να καταλήξει σε μια οργάνωση σπουδών κατά ενότητες) αποτελεί πράγματι επέκταση σε όλους τους "εθνικούς" σπουδαστές του συστήματος ECTS, που σχεδιάστηκε στο πλαίσιο των ανταλλαγών Erasmus. Το "πρότυπο συνεργασίας Erasmus", επέτρεψε εξάλλου να ξεκινήσει συνεργασία με αμερικανικά, καναδικά, ασιατικά και αφρικανικά πανεπιστήμια. Σε τοπικό επίπεδο, η κοινή ανάπτυξη μεταξύ εταίρων από διαφορετικές χώρες, ευρωπαϊκών προγραμμάτων σπουδών, που υποστηρίζονται από το Erasmus, οδήγησε σε αύξηση, στο πλαίσιο των πανεπιστημίων που συμμετείχαν, της παιδαγωγικής προσφοράς, που τέθηκε στη διάθεση όλων των εγγεγραμμένων σπουδαστών στα εν λόγω εκπαιδευτικά ιδρύματα και όχι μόνο των μετακινούμενων σπουδαστών.

³⁷ Διεύθυνση Internet : www.eurydice.org

³⁸ Άρθρο 1 της απόφασης ΣΩΚΡΑΤΗΣ και άρθρο 149 της συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης - βλ. παράγραφος 1.2.

Γενικότερα, η βούληση συνεργασίας με εταίρους άλλων χωρών καθώς και η αναγκαιότητα αναγνώρισης και διευκόλυνσης των ανταλλαγών Erasmus τόνωσε παντού στην Ευρώπη την ανάπτυξη του πνεύματος συνεργασίας, σύγκρισης και αποδοχής διαφορετικών πραγματικοτήτων, και απετέλεσε ευνοϊκό παράγοντα για σημαντικές μεταβολές και βαθιά καινοτόμες πρωτοβουλίες, όπως η δήλωση της Bologna³⁹ που στόχευε στην υλοποίηση ενός ευρωπαϊκού χώρου ανωτάτης εκπαίδευσης. Τέσσερις από τους έξι στόχους της δήλωσης αυτής αφορούν την ενίσχυση και τη γενίκευση των μέτρων και μέσων που θεσπίστηκαν στο πλαίσιο της δράσης Erasmus (προώθηση της κινητικότητας, επέκταση του συστήματος ECTS, έγκριση του συμπληρώματος διπλώματος, συνεργασία στον τομέα της διασφάλισης της ποιότητας).

Ο πλέον πρόσφατος χαρακτήρας άλλων δράσεων του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ δεν επιτρέπει, μέχρι στιγμής, να μετρηθεί με ακρίβεια η επίπτωση παρά μόνο στον τομέα της ανωτάτης εκπαίδευσης.⁴⁰ Το ζήτημα αυτό θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο συμπληρωματικών αναλύσεων, κατά τα προσεχή έτη. Στους τομείς αυτών, πάντως, το πέραςμα σε ένα νέο στάδιο του προγράμματος καθώς και οι πλέον πρόσφατες εξελίξεις, στο πλαίσιο των συζητήσεων μεταξύ κρατών μελών στον τομέα της εκπαίδευσης, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καλεί σε αισιοδοξία.⁴¹

Η προώθηση, στο πλαίσιο του προγράμματος, ανταλλαγών πληροφοριών και εμπειριών σε επιλεγέντα θέματα προτεραιότητας, σε συμφωνία με την επιτροπή εκπαίδευσης, επέτρεψε εξάλλου να προσανατολισθεί η ευρωπαϊκή συνεργασία προς τομείς που μπορούν να συμβάλουν άμεσα στη βελτίωση της ποιότητας των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων⁴², παρά τον περιορισμένο προϋπολογισμό του προγράμματος που αφιερώθηκε στον τομέα αυτό.

2.9. Συνοχή του προγράμματος με άλλες κοινοτικές δράσεις

Το πρόγραμμα δηλώνει μια βούληση συνοχής με άλλες κοινοτικές δράσεις. Μια ισχυρή συνεργασία μπόρεσε να δημιουργηθεί με τον τομέα της έρευνας, στο επίπεδο της δράσης "ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση". Η συνοχή μεταξύ των προγραμμάτων ΣΩΚΡΑΤΗΣ και LEONARDO da VINCI αντίθετα εξακολουθεί να έχει δυσχέρειες, για πολλούς υπεύθυνους σχεδίων. Οι σχέσεις με το πρόγραμμα αυτό καθώς και με το πρόγραμμα JEUNESSE θα πρέπει να ενισχυθούν, ιδίως μέσω των δυνατοτήτων που προσφέρονται στο πλαίσιο του νέου σταδίου του προγράμματος από τις "κοινές δράσεις".

Το πρόγραμμα δηλώνει επίσης μια διπλή βούληση ισότητας ευκαιριών μεταξύ αγοριών και κοριτσιών- ανδρών και γυναικών⁴³ και "όσο το δυνατόν πληρέστερης

³⁹ Δήλωση που υπογράφηκε από τριάντα ένα υπουργούς παιδείας, στις 19 Ιουνίου 1999.

⁴⁰ Στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης, η δήλωση που υπογράφηκε από επτά υπουργούς παιδείας στη Φλωρεντία, στις 30 Σεπτεμβρίου 1999, αναφέρεται ρητά στην συνεισφορά του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, όσον αφορά την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα αυτό.

⁴¹ Αναλύεται λεπτομερώς στην παράγραφο 3.1. (εξελίξεις).

⁴² Βλ. παράγραφο 2.7 και παράγραφο 3.1. Η παρατήρηση αυτή ισχύει επίσης για την εργασία που αναλήφθηκε στον τομέα των δεικτών ποιότητας για την εκπαίδευση, που βασίστηκε στα δίκτυα έρευνας στην εκπαίδευση, η ανάπτυξη των οποίων τονώθηκε σε μεγάλο βαθμό από τη δράση ΙΙΙ. 3.1 του προγράμματος.

⁴³ Ενσωμάτωση της ισότητας των ευκαιριών μεταξύ των γυναικών και των ανδρών στο σύνολο των κοινωτικών πολιτικών και στόχων: ανακοίνωση της Επιτροπής στις 21.2.96 - COM (96) 67 τελικό.

συμμετοχής των παιδιών και εφήβων με ειδικές ανάγκες"⁴⁴. Σχετικά με το ζήτημα της συμμετοχής (ή μη συμμετοχής) ατόμων με ειδικές ανάγκες στο πρόγραμμα, η ειδική αξιολόγηση παρέχει χρήσιμα στοιχεία ανάλυσης. Η συμμετοχή των ατόμων με ειδικές ανάγκες φαίνεται ως ανεπαρκής κυρίως στις δράσεις κινητικότητας, για λόγους ουσιαστικά πρακτικούς, αλλά που περιέχουν επίσης μια έλλειψη ευαισθητοποίησης των λαμβανόντων αποφάσεις σε θεσμικό επίπεδο, καθώς και ενημέρωσης των ατόμων για τις δυνατότητες που προσφέρονται στο πρόγραμμα⁴⁵.

2.10. Άλλα αποτελέσματα

Ορισμένα αποτελέσματα επιτεύχθηκαν από το πρόγραμμα, αν και δεν περιλαμβάνονται ρητά στους στόχους της απόφασης 819/95/EK. Αυτό ισχύει ειδικότερα, όσον αφορά τις σχέσεις με την αγορά εργασίας.⁴⁶ Σύμφωνα με την εξωτερική αξιολόγηση, που αφιερώνει ένα κεφάλαιο στο ζήτημα του επαγγελματικού μέλλοντος των σπουδαστών Erasmus, οι σπουδαστές αυτοί βρίσκουν κατά μέσο όρο την πρώτη τους εργασία δύο μήνες νωρίτερα από τους μη μετακινούμενους σπουδαστές. Επίσης, έχουν συχνά την ευκαιρία να βρουν μια θέση απασχόλησης με διεθνή διάσταση.

Εξάλλου, η ενεργός συμμετοχή των εκπροσώπων της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ επέτρεψε να καταστεί η Ευρώπη δημοφιλής στους εκπαιδευτικούς παράγοντες των υποψηφίων χωρών, προσφέροντάς τους τη δυνατότητα να αποκτήσουν μια συγκεκριμένη αντίληψη της έννοιας της ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Πάντως, θα πρέπει να δοθεί προσοχή στις παρατηρήσεις που έγιναν στο πλαίσιο της εξωτερικής αξιολόγησης, όσον αφορά τη χαμηλή εκπροσώπηση των χωρών της Κεντρικής Ευρώπης σε ορισμένες δράσεις, ιδίως, εκείνες που αφορούν την μετακίνηση των εκπαιδευτικών.

3. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ : ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΩΚΡΑΤΗΣ 1 ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΩΚΡΑΤΗΣ 2

Το τμήμα αυτό προτίθεται για να προβάλει ορισμένα σημαντικά σημεία της ανάλυσης, κατά τρόπο ώστε να ευνοήσει μια θετική εξέλιξη του προγράμματος μέχρι το 2006. Οι οριζόντιες υποδείξεις των εκθέσεων εξωτερικής αξιολόγησης θα ληφθούν υπόψη στο τμήμα αυτό, ώστε να προκληθεί συζήτηση. Οι στόχοι και τα μέσα του προγράμματος θα εξετασθούν διαδοχικά.

⁴⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ισότητα των ευκαιριών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες της 30.76.96 - COM 406 τελικό.

⁴⁵ Η παρατήρηση αυτή ισχύει ιδίως στον τομέα της κινητικότητας των σπουδαστών, λαμβανομένων υπόψη των πόρων που τίθενται ειδικά στη διάθεση των εθνικών γραφείων, για να διευκολύνουν την κινητικότητα σπουδαστών με ειδικές ανάγκες, σε μια διαδικασία ενσωμάτωσης στα εκπαιδευτικά συστήματα.

⁴⁶ Ζήτημα με αυξανούσα σημασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο, από το 1995. Το κεφάλαιο απασχόληση της συνθήκης του Άμστερνταμ λαμβάνει υπόψη τη συντονισμένη στρατηγική για την απασχόληση που καθορίστηκε από το έκτακτο ευρωπαϊκό συμβούλιο του Νοεμβρίου 1997 στο Λουξεμβούργο. Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση χορηγεί στο ζήτημα των εκπαιδευτικών συστημάτων μια όλο και πιο σημαντική θέση. Τα συμπεράσματα της έκτακτης διάσκεψης κορυφής της Λισαβώνας της 23 και 24 Μαρτίου 2000, θα επιτρέψουν να τονωθεί ένας μεγαλύτερος συντονισμός μεταξύ πολιτικών απασχόλησης και εκπαίδευσης σε εθνικό επίπεδο, σε ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο.

3.1. Όσον αφορά τους στόχους

Συνολικά, η εξωτερική αξιολόγηση επιβεβαιώνει την καταλληλότητα των επιλογών που έγιναν, όσον αφορά το νέο στάδιο του προγράμματος, σχετικά με τα ακόλουθα σημεία:

- αναγκαιότητα, στο νέο στάδιο του προγράμματος, να συνδυασθεί μια παγίωση των κεκτημένων του πρώτου σταδίου και ένα άνοιγμα προς την καινοτομία⁴⁷.
- συγκέντρωση των κοινοτικών παρεμβάσεων γύρω από περιορισμένο αριθμό στόχων και αναζήτηση μεγαλύτερης συνοχής μεταξύ των στόχων αυτών⁴⁸.
- ενίσχυση των δεσμών μεταξύ δράσεων του προγράμματος και μεταξύ του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ και άλλων προγραμμάτων⁴⁹.

Ξεκινώντας από αυτή τη βασική διαπίστωση, η εξωτερική αξιολόγηση παρέχει χρήσιμα στοιχεία ανάλυσης, σχετικά με δύο σημεία:

- το ζήτημα που τέθηκε από την έννοια της "κρίσιμης μάζας". Η συμπληρωματικότητα μεταξύ των "μαζικών" δράσεων κινητικότητας και συνεργασίας, που προορίζονται για όσο το δυνατό μεγαλύτερο αριθμό εκπαιδευτικών παραγόντων, και των καινοτόμων δράσεων με πιο συγκεκριμένους στόχους, που απευθύνονται κατά προτεραιότητα σε παράγοντες που έχουν μια λειτουργία "διάσπασης", είναι αναμφισβήτητη. Πάντως, στο πλαίσιο ενός περιορισμένου προϋπολογισμού, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι στρατηγικές επιλογές είναι απαραίτητες, λαμβάνοντας υπόψη τα διαθέσιμα στοιχεία ανάλυσης, όσον αφορά ιδίως την εξέλιξη των βασικών πηγών χρηματοδότησης των εν λόγω δράσεων. Η αποκέντρωση του νέου σταδίου του προγράμματος προσφέρει δυνατότητες, που θα είναι σημαντικό να καρποφορήσουν, ώστε να μεγαλώσει ο αντίκτυπος του προγράμματος απέναντι στα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης.
- η ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των δράσεων του προγράμματος πρέπει κατά πρώτο λόγο να αφορά τις σχέσεις μεταξύ των δύο μεγαλύτερων δράσεων : Erasmus και Comenius, που η εξωτερική αξιολόγηση αυτή τη στιγμή κρίνει ανεπαρκείς. Πρόκειται για ένα σημαντικό σημείο, ιδίως στον τομέα της κατάρτισης των εκπαιδευτικών, που αποτελεί μια από τις προτεραιότητες του νέου σταδίου του προγράμματος. Γενικότερα, η διαπίστωση εκ μέρους της εξωτερικής αξιολόγησης για το σημαντικό βάρος των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε άλλες δράσεις του προγράμματος⁵⁰ θα ενθαρρύνει την Επιτροπή να αυξήσει πραγματικά τις συνεργίες μεταξύ δράσεων, κάθε φορά που αυτό θα είναι δυνατό. Η διαπίστωση ορισμένων δυσχερειών συνοχής μεταξύ των προγραμμάτων ΣΩΚΡΑΤΗΣ, LEONARDO da VINCI και JEUNESSE αιτιολογεί τις κοινές δράσεις που προβλέπονται στο νέο στάδιο.

⁴⁷ Ειδικότερα, στους τομείς όπου οι κοινωνίες μας αυτή τη στιγμή αλλάζουν με ταχύτερους ρυθμούς, όπως οι νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και οι πολιτικές εκμάθησης καθόλη τη διάρκεια της ζωής.

⁴⁸ Ως παράδειγμα, για τη δράση Comenius : ολοκλήρωση των γλωσσικών δράσεων που απευθύνονται σε σχολεία· θεώρηση του στόχου της διαπολιτιστικής εκπαίδευσης στο σύνολο της δράσης.

⁴⁹ Δίνοντας προτεραιότητα σε μια μεγαλύτερη συνοχή με το πρόγραμμα LEONARDO da VINCI.

⁵⁰ Περίπου 50 % στο Lingua, 60 % στην ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Επιπλέον, έχει σημασία να ενταχθούν αποτελεσματικότερα στο σύνολο του προγράμματος οι στόχοι των ίσων ευκαιριών. Όσον αφορά τα άτομα με ειδικές ανάγκες, η εξωτερική αξιολόγηση παρέχει πολλές πρακτικές υποδείξεις, που προορίζονται ιδίως στο να ευνοήσουν μια ενεργότερη συμμετοχή τους στις δράσεις κινητικότητας. Η Επιτροπή επιθυμεί να ενθαρρύνει μια ισχυρότερη επίγνωση εκ μέρους των λαμβανόντων αποφάσεις, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό θεσμικό επίπεδο. Το ζήτημα αυτό πρέπει να συνδεθεί με εκείνο των μέσων, ιδίως όσον αφορά την ενημέρωση και την πολιτική παρακολούθησης και αξιολόγησης. Η ισότητα των ευκαιριών ενσωματώθηκε στο νέο στόχο της ενίσχυσης της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης. Πάντως, θα πρέπει να συνοδευθεί η εφαρμογή του στόχου αυτού, με τα κατάλληλα λειτουργικά μέσα, ιδίως στατιστικής φύσης.

Όσον αφορά τους στόχους, φαίνεται επίσης βασικής σημασίας ότι το νέο στάδιο του προγράμματος θα ευνοήσει μια τακτική προσπάθεια συνοχής του ίδιου του προγράμματος σε συνάρτηση με το πολιτικό χρονοδιάγραμμα, η πρόσφατη επιτάχυνση του οποίου ερμηνεύει τις όλο και πιο γρήγορες εξελίξεις των κοινωνιών μας. Υπάρχουν ήδη πολλά στοιχεία αυτού του τύπου⁵¹. Η Επιτροπή επιθυμεί να ενισχύσει τα στοιχεία ανάλυσης της επίπτωση του προγράμματος έναντι των εθνικών πολιτικών εκπαίδευσης, ώστε να αυξήσει την επίπτωση του προγράμματος σε εθνικό επίπεδο, διατηρώντας συγχρόνως πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών, σε συνάρτηση με την οργάνωση των εκπαιδευτικών συστημάτων.

Η επίπτωση του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ σε σχέση με άλλες κοινοτικές πολιτικές από την πολιτική της εκπαίδευσης, εξακολουθεί να παραμένει περιορισμένη. Η εξωτερική αξιολόγηση περιέχει ορισμένα χρήσιμα στοιχεία ανάλυσης, όσον αφορά την εφαρμογή σε περιφερειακό επίπεδο. Έχει ενδιαφέρον να σημειωθεί εδώ, ως παράδειγμα, η εξαιρετικά άνιση υποστήριξη των περιοχών σε σχέση με υποτροφίες κινητικότητας που χορηγούνται σε σπουδαστές. Σε ένα πλαίσιο αυξάνουσας αποκέντρωσης πολλών εκπαιδευτικών συστημάτων, η Επιτροπή θα ενισχύσει τη συζήτηση του θέματος αυτού, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό πλαίσιο⁵².

Οι απόψεις των "επιτόπιων παραγόντων", που συλλέχθηκαν στο πλαίσιο της εξωτερικής αξιολόγησης, συχνά επικριτικές έναντι των "Βρυξελλών" θα ενθαρρύνουν την Επιτροπή να ενισχύσει, κατά τη διάρκεια του νέου σταδίου του προγράμματος, τους δεσμούς όχι μόνο με το σύνολο των ενδιαφερομένων εκπαιδευτικών παραγόντων, αλλά με το σύνολο της "κοινωνίας των πολιτών", δυνητικά ενδιαφερόμενης για το πρόγραμμα. Το πρόγραμμα προβλέπει, στο δεύτερο στάδιο όπως και στο πρώτο, τακτικές διαβουλεύσεις με τις ευρωπαϊκές ενώσεις και

⁵¹ Βλ. ιδίως τα συμπεράσματα της έκτακτης διάσκεψης κορυφής της Λισαβώνας της 23 και 24.3.2000 - προς μια "Ευρώπη της καινοτομίας και της γνώσης". Το Συμβούλιο παιδείας θα υποβάλει στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, την Άνοιξη του 2001, μια έκθεση σχετικά με τους στόχους των εκπαιδευτικών συστημάτων. Θεσπίστηκε μια "Rolling agenda" με απόφαση του Συμβουλίου παιδείας της 26.11.1999, δίνοντας προτεραιότητα σε συζητήσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο στα ακόλουθα θέματα: κινητικότητα, ποιότητα, εκπαίδευση και απασχόληση, εκμάθηση καθόλη τη διάρκεια της ζωής, νέες τεχνολογίες και πληροφορία. Στον τομέα των γλωσσών: ευρωπαϊκό έτος 2001. Στον τομέα των νέων τεχνολογιών: πρωτοβουλία "E learning". Σχετικά με την ποιότητα της εκπαίδευσης: παρακολούθηση της ευρωπαϊκής έκθεσης σχετικά με την ποιότητα της σχολικής εκπαίδευσης, που εγκρίθηκε από την Επιτροπή τον Μάιο του 2000. Το ζήτημα της διάρθρωσης μεταξύ του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ και της παρακολούθησης των δηλώσεων της Μπολόνια και της Φλωρεντίας είναι επίσης σημαντικό.

⁵² Δικαιολογώντας μια ενίσχυση των δεσμών μεταξύ του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ και των διαρθρωτικών ταμείων, που εκπροσωπούν το 1/3 του κοινοτικού προϋπολογισμού και είναι ενεργοί στον τομέα της εκπαίδευσης.

τους κοινωνικούς εταίρους, στον τομέα της εκπαίδευσης⁵³. Η Επιτροπή θα ενθαρρύνει τις ενώσεις αυτές για την προώθηση του προγράμματος, έχοντας επίγνωση της αυξανουσας σημασίας που μπορεί να διαδραματίσει η "κοινωνία των πολιτών" σε σχέση με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση⁵⁴. Το ζήτημα αυτό αφορά επίσης τα εθνικά γραφεία, σε επαφή με τις εθνικές δομές των ευρωπαϊκών ενώσεων.

3.2. Όσον αφορά τα εφαρμοσθέντα μέσα

Για την επίτευξη των νέων στόχων του, το πρόγραμμα πρέπει να διαθέτει κατάλληλα μέσα. Με δημοσιονομικούς όρους, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρόσφεραν αυξημένα μέσα, σε μια πιο μακροχρόνια περίοδο. Στο πλαίσιο αυτό, η εξωτερική αξιολόγηση παρατηρεί μια αυξανούσα απόκλιση που διαπιστώθηκε μεταξύ των πραγματικών δαπανών ορισμένων δράσεων και εκείνων που πράγματι καλύπτονται από τον προϋπολογισμό του προγράμματος. Στον τομέα της ανωτάτης εκπαίδευσης, το ζήτημα αυτό αφορά ειδικότερα το ζήτημα των υποτροφιών κινητικότητας για τους σπουδαστές. Το ζήτημα είναι επίσης ευαίσθητο, όσον αφορά τη σχολική εκπαίδευση, λαμβανομένου υπόψη του υψηλού αριθμού σχολείων τα οποία επιθυμούν να συμμετέχουν σε δράσεις ευρωπαϊκής συνεργασίας. Η ανοικτή συζήτηση σχετικά με τις πηγές χρηματοδότησης κάθε δράσης ενθαρρύνει την Επιτροπή να θέσει το ζήτημα της εμπλοκής των συμμετεχουσών χωρών, στην εφαρμογή εθνικών πολιτικών εκπαίδευσης ανοικτών στην ευρωπαϊκή διάσταση, σε ένα πνεύμα συνεργασίας μεταξύ ευρωπαϊκού και εθνικού επιπέδου.

Το ζήτημα των μέσων αφορά επίσης τις δομές. Η αρμονική εφαρμογή του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ απαιτεί αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ του ευρωπαϊκού επιπέδου (Επιτροπή, γραφείο τεχνικής βοήθειας) και εθνικού (εθνικά γραφεία, εκπαιδευτικά ιδρύματα). Με βάση τις κριτικές διαπιστώσεις και τις συστάσεις της εξωτερικής αξιολόγησης, η Επιτροπή θα προτείνει την ενίσχυση των μέτρων απλούστευσης των διαδικασιών διοικητικής και χρηματοοικονομικής διαχείρισης που έχουν ήδη ξεκινήσει. Ο στόχος αυτός εντάσσεται μεταξύ των ισχυουσών προτεραιοτήτων της Επιτροπής, υπέρ μιας καλύτερης χρηστής διαχείρισης. Θα βασιστεί σε ορισμένα λειτουργικά μέσα, τα οποία είναι σε εξέλιξη

Η πολιτική της επικοινωνίας απαιτεί επίσης έναν προβληματισμό σε βάθος, τόσο σε επίπεδο Επιτροπής όσο και συμμετεχουσών χωρών. Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα, ώστε να βελτιωθεί η διάδοση καλών διαδικασιών και αποτελεσμάτων, βάσει στόχων που έχουν καθορισθεί με ακρίβεια. Οι ειδικές ανάγκες των αναπήρων ατόμων θα πρέπει επίσης να ληφθούν καλύτερα υπόψη. Γενικότερα, η Επιτροπή επιθυμεί να προβληματισθεί με τα κράτη μέλη σχετικά με τα μέσα που θα επιτρέψουν στους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα να διασφαλίσουν μια καλύτερη επίπτωση σε εθνικό και τοπικό επίπεδο της ευρωπαϊκής τους επένδυσης, τονίζοντας περισσότερο την αναγκαιότητα των πολυμερών ανταλλαγών εμπειριών, τόσο σε εθνικό και τοπικό, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η Επιτροπή θα δώσει επίσης προσοχή στο να ληφθεί υπόψη το τρίτο σημείο των κριτικών και συστάσεων της εξωτερικής αξιολόγησης, που αφορά στην πολιτική παρακολούθησης και αξιολόγησης του προγράμματος. Κατά την περίοδο εκκίνησης

⁵³ Διαθέσιμες πληροφορίες στη διεύθυνση Ιντερνέτ της Επιτροπής : ιδίως κατάλογος των ενώσεων και πρακτικά των τελευταίων συνεδριάσεων διαβούλευσης.

⁵⁴ Προβλέπεται έκδοση, το 2001 ενός "Λευκού Βιβλίου" σχετικά με την ευρωπαϊκή χρηστή διαχείριση.

του νέου σταδίου του προγράμματος, θα δοθεί προτεραιότητα σε μια τακτική παρακολούθηση των διαφόρων δράσεων του προγράμματος, βάσει καθορισμένων δεικτών σε συμφωνία με το ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Η παρακολούθηση θα αφορά ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία. Τα μέρη του προγράμματος που δεν μπόρεσαν να αποτελέσουν αντικείμενο λεπτομερούς εξωτερικής αξιολόγησης, κατά το πρώτο στάδιο του προγράμματος, θα αποτελέσουν αντικείμενο ειδικών αξιολογήσεων κατά προτεραιότητα, κατά τα προσεχή έτη. Τακτικές αξιολογήσεις θα είναι επίσης απαραίτητες, ώστε ιδίως να μετρηθεί καλύτερα η αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων δράσεων του προγράμματος, καθώς και η επίπτωση του προγράμματος σε συνάρτηση με τα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης.

4. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η παρούσα έκθεση επιθυμεί να συμβάλει στην επιτυχία του δεύτερου σταδίου του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗ (2000-2006), προβάλλοντας την κτηθείσα εμπειρία κατά το πρώτο στάδιο. Η εμπειρία αυτή αποδεικνύει ότι το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ αποτελεί μεγάλη επιτυχία, εφόσον συνέβαλε στο να πιστοποιήσει την ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης, στο σύνολο των στοιχείων της. Πάντως, είναι απαραίτητο να γίνουν βελτιώσεις, κατά τρόπο ώστε να καταστεί η διαχείριση του προγράμματος περισσότερο εύχρηστη. Πράγματι, έχει σημασία να μειωθεί η διαπιστωθείσα διαφορά μεταξύ των στόχων του προγράμματος, για τη φιλοδοξία των οποίων συμφωνεί με ενθουσιασμό η εκπαιδευτική κοινότητα, και των μέσων εφαρμογής τα οποία ορισμένες φορές δεν είναι κατάλληλα, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Στον τομέα αυτό, η Επιτροπή θα ακολουθήσει με προσοχή τις συστάσεις που έγιναν από τις εξωτερικές αξιολογήσεις. Οι διοικητικές και χρηματοοικονομικές διαδικασίες θα απλουστευθούν, η παρακολούθηση θα βελτιωθεί και τα αποτελέσματα θα αξιολογηθούν καλύτερα.

Έχει επίσης σημασία πέραν των ατόμων και των θεσμικών οργάνων που λαμβάνουν μέρος στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ, αυτό το τελευταίο να μπορέσει δυναμικότερα απ'ό,τι στο παρελθόν να συμμετέχει στο σύνολο των πολιτικών συζητήσεων που ξεκίνησαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στον τομέα της εκπαίδευσης. Μια τέτοια ενίσχυση της πολιτικής διάστασης του προγράμματος είναι πράγματι σε θέση να επιτρέψει στο να συμβάλει το πρόγραμμα αυτό αποτελεσματικά στην αύξηση της ποιότητας των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων, τηρουμένων των αρμοδιοτήτων που καθορίστηκαν από τη συνθήκη. Η μεγαλύτερη διάρκεια του νέου σταδίου του προγράμματος (επτά έτη), η αυξημένη αποκέντρωση της διατήρησης των δράσεων και μια ενεργότερη πολιτική παρακολούθησης και αξιολόγησης πρέπει να επιτρέψουν την ενίσχυση της επίπτωσης του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ιδίως στους πλέον πρόσφατους τομείς συνεργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως η σχολική εκπαίδευση και η εκμάθηση καθόλη τη διάρκεια της ζωής. Πρωτοπόρο πρόγραμμα στο άνοιγμα προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ πρέπει επίσης να συμβάλει στην επιτυχία της προσεχούς διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που θα εξαρτηθεί επίσης τόσο από τη δέσμευση των λαμβανόντων πολιτικές αποφάσεις όσο και από τη δέσμευση των πολιτών.

Η επιτυχία του δεύτερου σταδίου του προγράμματος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα ανθρώπινα και χρηματοοικονομικά μέσα που θα χορηγηθούν για την εφαρμογή του, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο πλαίσιο ενός προγράμματος που υπόκειται σε αυξανόμενη αποκέντρωση, συνδέεται σε μεγάλο

βαθμό με τα εθνικά γραφεία, τα οποία πρέπει να επωφεληθούν μιας επαρκούς υποστήριξης, εκ μέρους των συμμετεχουσών χωρών. Απευθύνεται επίσης στο σύνολο των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, στο επίπεδο της προτεραιότητας που θα δοθεί κατά τα προσεχή έτη στα ζητήματα εκπαίδευσης, ώστε να συμβάλει στην ανάπτυξη μιας "Ευρώπης της γνώσης", όπως την αποκάλεσαν οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας, τον Μάρτιο του 2000. Τέλος, εξετάζει το εθνικό επίπεδο, ώστε να μπορέσει να ενισχυθεί η συμπληρωματικότητα μεταξύ του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ και των πόρων που διατίθενται από τα κράτη για την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού ανοίγματος των πολιτικών τους στον τομέα της εκπαίδευσης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ (1995-1999)

ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (Erasmus)

Δράση 1 : ενισχύσεις για την προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης στα πανεπιστήμια

- Θεσμικές συμβάσεις (οργάνωση της κινητικότητας των σπουδαστών· κινητικότητα διδασκόντων· ευρωπαϊκό σύστημα ακαδημαϊκών μεταφερόμενων μονάδων· εκπόνηση προγραμμάτων· εντατικά προγράμματα· προπαρασκευαστικές επισκέψεις)
- Σχέδια που αναπτύσσονται από τα θεματικά δίκτυα

Δράση 2 : υποτροφίες για την κινητικότητα των σπουδαστών

ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (Comenius)

Δράση 1 : Συμπράξεις μεταξύ των σχολικών ιδρυμάτων για ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά σχέδια, περιλαμβανομένων ανταλλαγών διδασκόντων και επισκέψεων

Δράση 2 : διεθνικά σχέδια σχετικά με την σχολική φοίτηση των παιδιών των διακινούμενων εργαζομένων, καθώς και των παιδιών των προσώπων που ασκούν πλανόδια επαγγέλματα, των ταξιδιωτών και των τσιγγάνων - διαπολιτισμική εκπαίδευση

Δράση 3 : Συνεχής εκπαίδευση, σεμινάρια και μαθήματα για διδάσκοντες και εκπαιδευτές

ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (Lingua)

Δράση Α : προγράμματα ευρωπαϊκής συνεργασίας για την κατάρτιση καθηγητών γλωσσών

Δράση Β : συνεχής κατάρτιση για τους καθηγητές γλωσσών

Δράση Γ : θέσεις βοηθού για μελλοντικούς καθηγητές ξένων γλωσσών

Δράση Δ : ανάπτυξη μέσων διδασκαλίας και εκμάθησης και αξιολόγηση των επιδόσεων στις γλώσσες

Δράση Ε : κοινά εκπαιδευτικά σχέδια για την εκμάθηση ξένων γλωσσών

ΑΝΟΙΚΤΗ ΚΑΙ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (ανάλυση θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος σχετικά με την εκπαιδευτική πολιτική, Eurydice, Arion, Naric)

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 : ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΕΤΗΣΙΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΩΚΡΑΤΗΣ (1995-1999)**

	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΩΚΡΑΤΗΣ EX-POST 1995-1999 - EUR 15	Προϋπολογισμός 1995 ^(Α) EUR 15	Προϋπολο- γισμός 1996 ^(Β) EUR 15	Προϋπολο- γισμός 1997 EUR 15	Προϋπολο- γισμός 1998 EUR 15	Προϋπολο- γισμός 1999 EUR 15	Σύνολο 95-99 EUR 15
I. Ανωτάτη εκπαίδευση (Erasmus)	117.215.072	77.866.343	96.043.995	114.612.607	119.716.189	525.454.206	
Δράση 1: Πανεπιστημιακές ενισχύσεις	48.754.810	4.486.872	27.281.205	33.499.830	33.657.245	147.679.962	
- θεσμικές συμβάσεις		2.207.880	24.511.011	29.442.696	30.106.833	86.268.420	
- θεματικά δίκτυα		2.278.992	2.770.194	4.057.134	3.550.412	12.656.732	
Δράση 2 : κινητικότητα σπουδαστών	68.460.263	73.379.470	68.762.790	81.112.777	86.058.944	377.774.244	
II. Σχολική εκπαίδευση (Comenius)	13.294.320	33.337.893	26.776.321	30.928.091	35.962.553	140.299.178	
Δράση 1: σχολικές συμπράξεις	6.172.363	23.626.698	17.814.662	21.395.623	25.990.585	94.999.931	
Δράση 2 : διαπολιτισμική εκπαίδευση	5.222.769	5.906.675	4.719.429	4.683.464	4.409.984	24.942.321	
Δράση 3 : συνεχής κατάρτιση	1.899.189	3.804.521	4.242.230	4.849.005	5.561.984	20.356.929	
3.1 : επιδοτήσεις για την ανάπτυξη σχεδίων	1.899.189	2.820.075	2.984.739	2.886.104	3.600.430	14.190.537	
3.2 : υποτροφίες	0	984.446	1.257.491	1.962.901	1.961.554	6.166.392	
III. Οριζόντια μέτρα	45.390.608	61.795.764	48.629.684	53.559.302	57.664.234	267.039.592	
Δράση 1: Γλώσσες (Lingua)	28.487.829	32.604.548	26.065.463	27.685.200	30.551.197	145.394.237	
A : ευρωπαϊκή συνεργασία	2.829.791	2.904.115	3.158.267	3.189.714	3.187.525	15.269.412	
B : συνεχής κατάρτιση	8.356.430	8.663.123	6.679.901	6.968.299	7.355.826	38.023.578	
Γ : θέσεις βοηθού	987.578	2.854.893	2.455.846	2.846.207	3.825.029	12.969.553	
Δ : μέσα	3.969.304	5.384.623	3.456.898	2.903.572	3.825.029	19.539.427	
Ε : κοινά εκπαιδευτικά σχέδια	12.344.726	12.797.795	10.314.552	11.777.407	12.357.787	59.592.267	
Δράση 2: ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση	3.879.093	7.284.899	7.244.421	7.330.163	7.251.527	32.990.103	
Δράση 3: ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών	13.023.686	21.906.317	15.319.800	18.543.940	19.861.510	88.655.253	
3.1 : θέματα κοινού ενδιαφέροντος	427.317	1.231.542	1.434.214	1.530.652	630.683	5.254.408	
3.2 : EURYDICE	2.279.026	2.953.337	2.929.726	2.749.856	2.928.968	13.840.913	
3.3 : ARION	1.234.473	1.189.232	1.069.248	1.374.031	1.373.087	6.240.071	
3.4 : NARIC	284.878	196.889	196.468	196.290	243.701	1.118.226	
3.5. A: εκπαίδευση ενηλίκων	2.848.783	5.414.452	4.874.140	4.963.189	5.586.385	23.686.949	
3.5. B: λοιπά μέτρα						0	
<i>Συμπληρωματικά μέτρα</i>	2.753.823	8.333.224	3.050.213	4.410.549	4.161.492	22.709.301	
<i>Πληροφορίες</i>	3.195.385	2.587.641	1.445.617	3.243.200	4.268.531	14.740.374	
Αξιολόγηση		0	320.175	76.174	668.663	1.065.012	
ΣΥΝΟΛΟ ΣΩΚΡΑΤΗΣ (EUR 18)	175.900.000	173.000.000	171.450.000	199.100.000	213.342.976	932.792.976	

^(Α) Τα στοιχεία για το 1995 περιλαμβάνουν τον προϋπολογισμό ΣΩΚΡΑΤΗΣ για τα 15 κράτη μέλη της ΕΕ συν τα ποσά που μεταφέρθηκαν από προηγούμενα προγράμματα Erasmus και Lingua.

^(Β) Για το 1996, το τμήμα "θεσμικές συμβάσεις" περιλαμβάνει τις προπαρασκευαστικές επισκέψεις και τα πρότυπα σχέδια

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ ERASMUS 1998/99 ανά χώρα προέλευσης και υποδοχής

Χώρα υποδοχής																											
	Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης															Χώρες ΕΖΕΣ			ΕΕ/ ΕΖΕΣ	Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη						ΣΥΝΟ- ΛΟ	
ΧΩΡΑ ΠΡΟΕ- ΛΕΥΣΗΣ	BE	DK	DE	GR	ES	FR	IRL	IT	LU	NL	AT	PT	FIN	SE	UK	LI	IS	NO		CY	CZ	HU	PL	RO	SK		
BE		113	418	68	783	728	145	344		492	131	127	160	164	642		6	63	4384		14	17	22	9		4446	
DK	46		297	16	229	224	44	87		117	49	14	25	44	500		8	32	1732		3	3	6	6	1	1751	
DE	250	241		161	2278	2888	678	1141	3	799	255	142	438	857	4148		16	233	14528	1	46	47	51	15	5	14693	
GR	125	52	231		218	301	36	171		128	66	34	64	53	267		2	11	1759	2	0	4	0	0	0	1765	
ES	803	342	2106	154		2926	393	1968	0	839	254	473	247	444	3272		17	91	14329	3	17	11	12	4	5	14381	
FR	245	288	2611	137	2947	0	869	868	5	649	269	257	333	551	6028		14	123	16194	2	37	46	34	33	1	16351	
IRL	59	8	384	5	172	569		63		69	39	16	24	20	70			3	1501	1	2				0	1504	
IT	500	219	1633	131	2612	1927	161		0	523	329	300	241	333	1769		11	108	10797	1	11	30	11	25		10875	
LU		1	16		10	18	3	5		1	10		2	3	13				82							82	
NL	231	104	488	40	578	532	140	168			80	49	219	350	1180		3	101	4263		14	32	16	7		4332	
AT	93	66	195	36	379	453	100	321	4	175		48	82	190	494		12	50	2698		7	4	1	1		2711	
PT	148	45	243	24	410	398	29	280		117	37		67	52	261		1	25	2137		10	11	7	12	2	2179	
FIN	107	42	620	76	230	313	122	153		413	122	43		84	1004		1	28	3358	4	21	40	14	1	3	3441	
SE	125	20	651	21	269	530	98	105		348	160	25	11		890		6	31	3290		15	10	5	1		3321	
UK	260	179	1612	110	1692	3496	60	861		614	180	100	317	307			15	84	9887		46	22	34	2	3	9994	
LI	0	0	0	0	1	0	0	0		0	0	0	0	0	1				2							2	
IS	4	33	13	1	19	15	3	10		10	9	1	2	9	18				147							147	
NO	37	53	175	8	134	129	24	52	0	119	39	20	21	49	241				1101							1101	
FUL ⁵⁵			6			1													7							7	
IEF ⁵⁶			1			4	1							1	6				13							13	
UE/AELE	3033	1806	11700	988	12961	15452	2906	6597	12	5413	2029	1649	2253	3511	20804	0	112	983	92209							93096	
CY	3		9	5	1	5		3			1		2	1	5											35	
CZ	36	23	238	10	54	98	2	29		55	75	32	34	35	158											879	
HU	53	18	243	10	23	133	4	50		76	39	14	76	30	87											856	
PL	124	82	500	5	63	168	3	71		139	22	22	44	32	151											1426	
RO	112	16	240	69	62	406	3	132		63	27	37	10	12	61											1250	
SK	12		19		2			5		6	3		4	3	5											59	
ΣΥΝΟΛΟ	3373	1945	12949	1087	13166	16262	2918	6887	12	5752	2196	1754	2423	3624	21271	0	112	983	96714	14	243	277	213	116	20	97601	

55

Λουξεμβουργιανό πανεπιστημιακό ίδρυμα (Arlon)

56

Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Φλωρεντίας

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: κινητικότητα διδασκόντων, δράσεις Comenius, Erasmus και
Lingua (1999)**

Κινητικότητα διδασκόντων ανά χώρα προέλευσης – 1999							
	Comenius 1	Comenius 3.2	Lingua B	Lingua Γ	Lingua E	Σύνολο	Erasmus
BE	255	91	173	12	8	539	555
DK	114	33	190	19	39	395	196
DE	2185	224	931	129	76	3545	1374
GR	211	68	74	20	8	381	306
ES	764	217	**	**	**	981	1264
FR	820	209	*	116*	*	1145	1118
IE	103	40	142*	10*	15	310	112
IT	503	231	674	81	66	1555	624
LU	13	2	**	**	**	15	0
NL	365	46	169	11	41	632	558
AT	497	41	340	30	23	931	289
PT	280	120	252*	23*	*	480	285
FI	185	36	169	18	0	408	615
SE	132	50	109	20	12	323	268
UK	11	94	838	98	4	1045	1369
IS	45	6	60	2	1	114	10
LI	1	5	0	2	*	8	1
NO	194	32	125	18	19	388	147
CY	16	15	**	**	**	31	21
CZ	139	29	141	34	21	364	377
HU	165	23	147	20	20	375	275
RO	201	77	175*	27*	*	480	387
PL	143	109	234	31	23	540	359
SK	61	23	60	26	14	184	7
LV	28	18	23	5	3	77	0
EE	19	4	19	2	3	47	0
LT	63	8	32	4	13	120	0
BG	0	13	111	**	7	131	0
SI	41	13	21	0	9	84	0
ΣΥΝΟ- ΛΟ	7554	1877	5209	758	425	15823	10517

* : σχολικό έτος 1999/2000

** : μη διαθέσιμα στοιχεία

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5: κινητικότητα μαθητών στη δράση Lingua E (1995-1999)

Κινητικότητα μαθητών στη δράση Lingua E ανά χώρα προέλευσης– 1999 (συμβατικό έτος)	
	Lingua E
BE	715
DK	2336
DE	3758
GR	783
ES	8464
FR	86
IE	360
IT	5706
LU	*
NL	1345
AT	736
PT	1260
FI	1681
SE	1809
UK	3832
IS	177
LI	40
NO	846
CY	*
CZ	1308
HU	2455
RO	689
PL	1086
SK	140
LV	36
EE	178
LT	243
BG	48
SI	167
ΣΥΝΟΛΟ	40284

* : Μη διαθέσιμα στοιχεία

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6: συνεργασία- θεσμικές συμβάσεις, δράση Erasmus (1999/2000)

Χώρα	Αριθμός συμμετεχόντων ιδρυμάτων	CDA [2] Συντονισμός	CDA Συμμετοχή	CDI [3] Συντονισμός	CDI Συμμετοχή	EM [4] Συντονισμός	EM Συμμετοχή	ILC [5] Συντονισμός	ILC Συμμετοχή	Έγκριση ECTS [6]
B	77	4	25	3	20	7	26	2	3	48
DK	88	*	15	3	16	2	18		1	26
D	240	5	62	14	54	10	71	3	9	161
EL	33	6	36		8	1	29			27
E	73	4	62		29	2	51		5	47
F	323	11	65	5	46	17	61	1	7	167
IRL	29	1	10		16	1	17		1	15
I	95	8	58	5	24	2	60		1	55
L	2									2
NL	63	8	42	5	22	8	44	2	5	41
A	59	4	24	3	19	5	16			43
P	71		27		13		23		3	33
FIN	77	1	25	4	27	7	45	1	10	50
S	40	1	19	3	21	2	26		5	26
UK	192	19	77	11	57	24	92	2	8	90
IS	7	1	1		1		1		1	3
LI	2									2
NO	42		7		8	1	15		1	27
Σύνολο	1.513	73	555	56	381	89	595	11	60	863
BG	8		1		1		1			2
CZ	23		8		4		7	1	3	10
EE	10				1		1			10
CY	7				1					1
LV	14		1							11
LT	16		1							7
HU	44		11	2	5	2	14		1	15
PL	76	1	9	1	4		3			38
RO	32	3	31		2		6			21
SI	5		1				*			1
SK	14		2				1			5
ΣΥΝΟΛ	1.762	77	620	59	399	91	628	12	64	984

[1] διαθέσιμες θέσεις

[2] CDA : ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών υψηλού επιπέδου

[3] CDI : ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών σε αρχικό ή ενδιάμεσο επίπεδο

[4] EM : ευρωπαϊκές διδακτικές ενότητες

[5] ILC : ολοκληρωμένα μαθήματα γλωσσών

[6] ECTS : Ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7 : συνεργασία - σχολεία που συμμετέχουν στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά σχέδια,

δράσεις Comenius 1 και Lingua E (1999)

	Comenius 1	Lingua E	Σύνολο
BE	351	12	363
DK	303	50	353
DE	1287	130	1417
GR	258	41	299
ES	788	*	788
FR	884	*	884
IE	196	21	217
IT	1637	280	1917
LU	29	*	29
NL	328	45	373
AT	375	29	404
PT	347	*	347
FI	463	0	463
SE	350	42	392
UK	135	84	219
IS	31	5	36
LI	6	*	6
NO	253	25	278
CY	16	*	16
CZ	223	40	263
HU	198	42	240
RO	98	*	98
PL	295	23	318
SK	51	18	69
LV	91	1	92
EE	28	5	33
LT	47	7	54
BG	0	*	
SI	32	3	35
ΣΥΝΟ- ΛΟ	9100	903	10003

* : μη διαθέσιμα στοιχεία